

Нестор Мизак
Іван Балан
Іван Романський

**СЕЛО
НА НАШІЙ УКРАЇНІ**

До 600-річчя першої писемної згадки
про село Стрільківці

ББК 84(4УКР)
М51

“Село на нашій Україні” - це книга про село Стрільківці над річкою Нічлавою у Борщівському районі Тернопільської області, присвячена 600-річчю його славного ювілею.

Автори розповідають про героїчне минуле села, його талановитих і жертвних людей, їх боротьбу за волю України у 1914-1920 рр., під час польської окупації, в лавах ОУН, УПА та про його сьогодення.

Книга буде цікавою і корисною для всіх, хто любить історію України, пропагує її, уболіває за щасливе і світле майбутнє українського народу.

Рецензенти:

д-р історичних наук, проф. **В. О. Балух;**
д-р історичних наук, проф. **П. П. Брицький;**
д-р історичних наук, проф. **О. В. Добржанський.**

Мизак Н. С., Балан І. Д., Романський І. В.

М51 Село на нашій Україні. До 600-річчя першої писемної згадки про село Стрільківці. Додаток до серії “За тебе, свята Україно”. Книга п'ята - Чернівці: Букрек, 2009. - 446 с.: іл.

ISBN

У книзі розповідається про село Стрільківці Борщівського району Тернопільської області упродовж шістсотлітньої історії існування (1409-2009).

ББК 84(4УКР)

© Нестор Мизак, передне слово і текст, 2009.

© Іван Балан, художнє оформлення і редагування, 2009.

© Іван Романський, 2009.

**Минулим, сучасним та прийдешнім
поколінням
українського народу присвячується**

**Додаток
до серії “За тебе, свята Україно”
Книга п’ята**

**СЕЛО
НА НАШІЙ УКРАЇНІ**

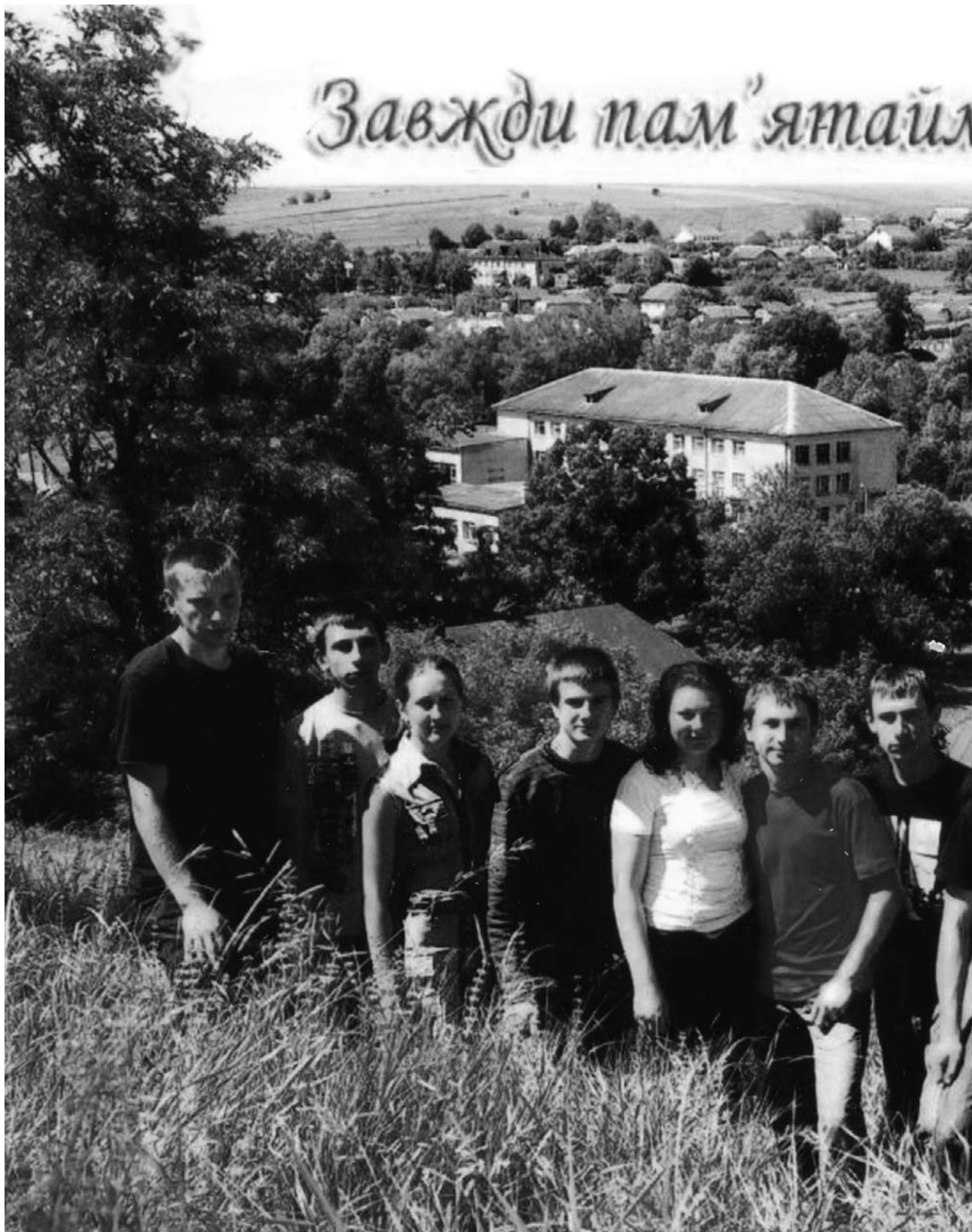
**До 600-річчя першої писемної згадки
про село Стрілківці**

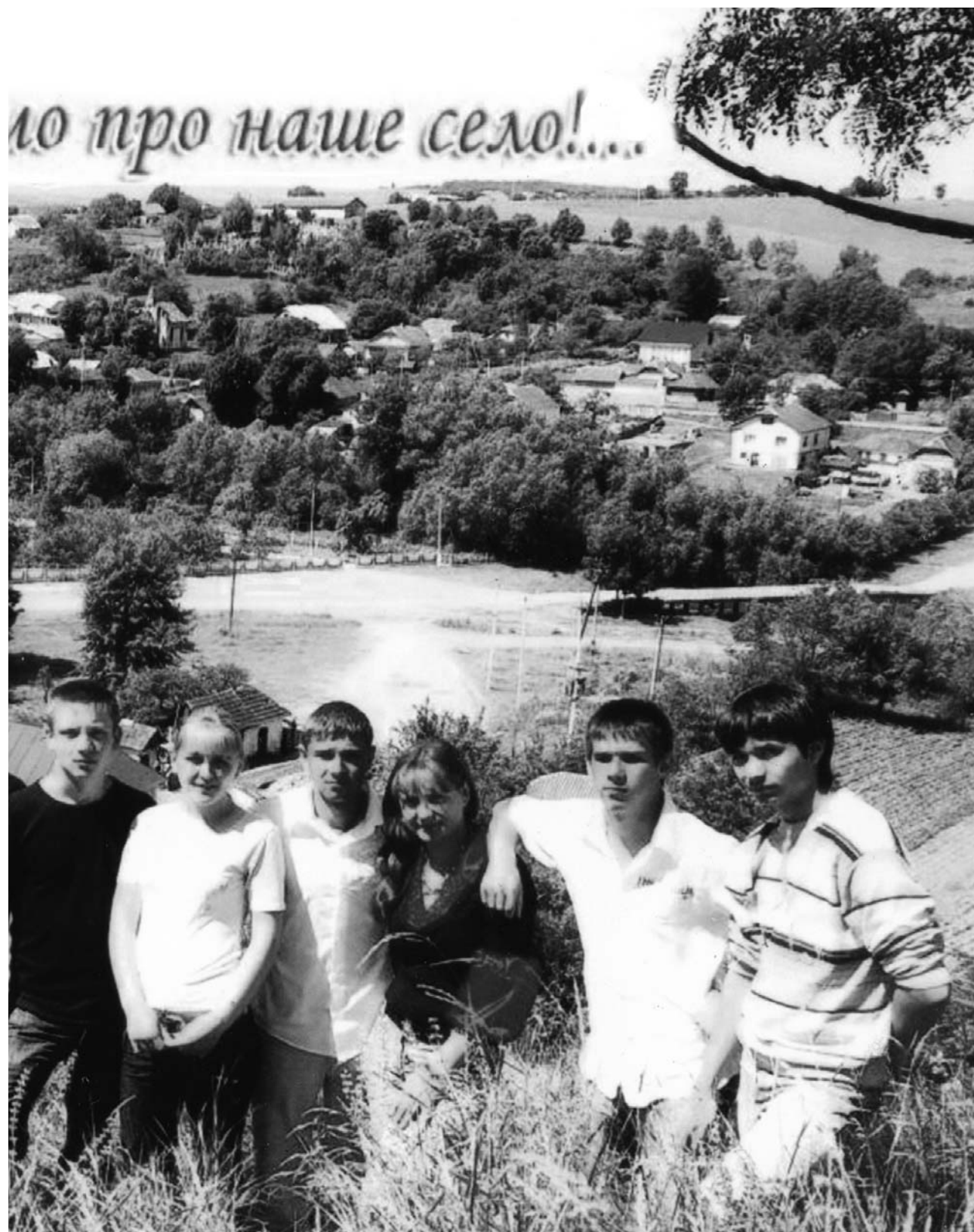

Завжди пам'ятай

Нестор Мизак
Іван Балан
Іван Романський

Додаток
до серії “За тебе, свята Україно”
Книга п’ята

СЕЛО НА НАШІЙ УКРАЇНІ

До 600-річчя першої писемної згадки
про село Стрілківці

Чернівці
Букрек
2009

“Камінням побиті бували, допитувані, перепилювані, зарубані мечем, тинялися в овечих шкурах, збідовані, засумовані, витерпілі”.

З Послання апостола Павла до євреїв XI, 37

Під крилами легендарного Фенікса

Від авторів

Дорогі читачі!

Село Стрільківці у 2009 році відзначає своє славне шістсотріччя від першої писемної згадки про нього. Скільки життєвих незгод, руїн пережило воно за довгі століття історії, але після кожної оживало і відроджувалося знову.

Існує старовинний переказ давніх єгиптян про загадкового птаха Фенікса, про якого ми колись учили в школі.

Ця птиця жила в Аравії. Кожних 500 років вона прилітала до однієї святини в Єгипті і спалювала себе на жертovníку. І коли вже усі вважали, що птаха загинула, вона воскресала, вилітаючи з полум'я ще здоровішою і красивішою, ніж перед тим була.

Так і Стрільківці, дійшовши до славетного ювілею, успішно починають сьоме століття, слава Богу, без попелища й руїн, у колі вільних народів воскреслої України.

На жаль, у національній історії України скупі описано про події з стрільковецької сивої давнини, і ми, по крупинці вирізьблюючи її зміст, прагнемо, щоб кожен читач взяв до рук цю книгу й “розкрив печаті її”.

Історія кожного села є складовою частиною велетенської Книги Нації, що формувалась століттями з тисяч знаних і невідомих люд-

ських доль, світлі душі яких вкладені в скрижалі нетлінного коду нашої святої землі.

Перегорнімо сторінки щирих спогадів людей села, переймімося їх героїчними вчинками, неймовірними стражданнями і мозолистою працею на своїй, колись не власній землі.

Закарбуймо у серцях наше славне минуле і тоді вже ніякий ворог ніколи не здолає нас.

Сучасне село Стрільківці розташоване на території, де за оцінками учених, близько 20 млн років тому було мілководне море. Можливо, з тих часів залишився велетенський зуб акули, який селяни знайшли, копаючи криницю на глибині 25 метрів, і передали до музею у Львів. Давнє море з часом зміліло й зникло, залишивши на своєму ложі гіпсові відкладення. Близько 2 млн років тому у Волинсько-Подільській гіпсовій плиті з'явилися тріщини, якими протікали підземні води, утворивши канали, галереї, пустоти і лабіринти печери "Озерна" біля с. Стрільківці.

А далі, ближче до народження Христа, цими землями мандрували племена численних археологічних культур, серед них трипільські (IV-III тис. до н.е.), що утворилися на основі давніх землеробських протоцивілізацій Близького Сходу та Південної Європи. Ці багаті духовною уявою народи біля нашого села залишили велику кількість археологічних матеріалів: розписної кераміки, уламків статуеток, залишків жител тощо і, без сумніву, заклали основи українського національно-землеробського світогляду, завдячуючи якому український народ упродовж тисячоліть освоював дикі прерії й перетворював їх на квітучий землеробський край.

У праслов'янську добу "парад" землеробських культур землями нинішньої України продовжувався аж до утворення ранньослов'янських племен і зародження держави Київська Русь.

До її складу увійшли племена дулібського союзу, які охоплювали напевно усю територію нинішньої Тернопільщини. На межі VII-VIII ст. у Середньому Подністров'ї виокремилась група тиверців, яка постійно згадується поруч з уличами. Це населення часто піддавалось набігам тюркських племен. Наприкінці XI ст. терен, на якому розташовані Стрільківці, увійшов до

складу удільного Теробовлянського князівства, яке згодом стало частиною Галицько-Волинського королівства. З тих часів стрілковці знайшли в околиці села ранньослов'янський горщик і передали його також до музею.

Ймовірно, що в ту пору могло заснуватися й село Стрільківці, яке, напевно, походить від топоніма “стрілець”. З утратою нащадками короля Данила незалежності польський король Казимир IV захопив Львів і поширив свої володіння на всю Східну Галичину.

28 лютого 1409 р. король Владислав за добру службу короні подарував село вірному лицареві Стефанові Угріну і ця дата є першою письмовою згадкою про Стрільківці¹.

Відомий історик Ігор Сковчиляс, наш земляк з Борщівщини, який працює у Львівському державному архіві, публікує цитату з грамоти короля Владислава, у якій йдеться: “Дідизна Стрельковці на Великоночславі (давня назва річки Нічлави, як стверджує автор) у Скалецькій волості”². Далі король писав у грамоті: “Даємо нашому слугі Стефану Угріну нашу дідизну Стрельковці... з уваги на його вірну службу, хочаби той добре і вірно послужив нам, нашим дітям, і нашим наслідникам... А так даємо ... нашу землю на віки вічні йому і його дітям... зі всіма правами, з лісами, полями, пасіками, сіножатями, селянами, ріками, водами, ставами, дібровами і з усіма вічними границями, зі всіма пожитками, що до того села приписані”³.

Боярин Угрін за цей щедрий дар зобов'язувався вірою і правдою служити королю, “своїм животом і своїми людьми стати в обороні нашої землі Подільської”⁴.

Роздаровуючи загарбані українські землі своїм вірним слугам, польські королі зміцнювали свою владу, яка проіснувала у Східній Галичині півтисячоліття.

Автор зауважує, що “зміст грамоти дає підставу твердити, що Стрільківці виникли напевно задовго до 1409 р. Цей висновок підтверджують наступні рядки документа: “А ті дані і ті роботи, що були за перших княжат мають робити і платити згідно того, як у них, землян люди роблять і платять”⁵.

З історії відомо, що Польща закріплює на подільських землях не довіряла місцевим шляхтичам. На цій підставі Стефан

Угрин утратив Стрільківці і їх у 1469 р. передали у власність невідомому польському шляхтичу.⁶

Далі зафіксовано, що село отримав у володіння власник Йоанн Кемліч, який, можливо, не влаштував короля, бо 1521 р. Сигізмунд I спеціальний привілей на володіння Стрільківцями видав Кам'янецькому підсудку Віктору Підфіліпському, який мав викупити село від згаданого Йоанна Кемліча.⁷

Підфіліпські надовго закріпилися у селі, стверджує дослідник. Послідовник цього роду Михайло Підфіліпський у 1550 р. "остаточно прибрав до своїх рук Стрільківці, отримавши від шляхтича Монастирського решту села з присілками Козари і Рилінці"⁸.

У XVII ст. шляхтичів Підфіліпських через невідомі обставини витіснили Васильківські, які володіли поселенням майже 100 років.⁹

Останні перепродали село кільком шляхтичам і ті нещадно експлуатували стрільківчан.

У XVI-XVII століттях селяни Стрільківців були свідками та учасниками козацьких повстань і визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького. У ту страхітливую добу на Поділля як найбільш населену територію набігали татарські орди, що вогнем і мечем плюндрували села та забирали людей у полон. Стрільківці згадуються як такі, що зовсім запустили. Недарма у селі побутує переказ про стрільковецькі чорно-кольорові сорочки. В поборовому реєстрі за 1542 р. Стрільківці згадуються як такі, що були спустошеними й залишилися без жодного мешканця.¹⁰

Однак село, мов згаданий Фенікс, відроджувалось і продовжувало жити.

У 1565 і 1569 роках у селі мешкало вже близько 20 родин, які творили згуртовану громаду, що навіть побудувала для себе млин.¹¹ Через сто років тут налічувалося вже 40 сімей, і населений пункт навіть відзначив на мапі французький інженер Гійом де Боплан.

Селянство у відповідь на експлуатацію польських вельмож утікало з села на Гуцульщину разом з цілими родинами. Приміром, утекли й поселилися у Ясенові селяни на ім'я Борис, Степан, Адам Бабій і Левко Бабій та інші. Ігор Сковчиляс констатує, що у 1667 р.

в селі утрималося тільки три родини, серед них сім'я Скоропадів, таке прізвище відоме тут і сьогодні.¹²

На початку XVIII ст. село зазнавало гноблення польських і єврейських визискувачів. З інвентарного опису Стрільківців за 1799 р. дізнаємося про різні повинності, які виконували піддані села. Так, халупники і коморники відробляли на рік 12 днів панщини. Хто тримав корову або коня, мусив платити “рогове”, за свиню - “свинщизну”, за комин - “димове”, за утримання жорен - податок 1 золотий і т.д.

Жителі села були розпарцельовані між поміщиками Іоаном Николаевичем, Томою Кроковським, Борщівським костьолом, поміщицями Лончинською, Маріанною Гурською, шляхтичем Миколою Плеховським.¹³

У XIX ст. стало ще важче. Село терпіло уже постійний гніт Австро-Угорської імперії та польського і єврейського капіталу. Держава, сповідуючи гасло “розділяй і владарюй”, намагалася пересварити між собою нації. Селянство перебувало у неграмотності та лихві капіталу, про що дуже переконливо показав у своїх творах Іван Франко. Влада насаджувала пияцтво й алкоголізм.

Українські греко-католицькі священники кинулись рятувати село від алкогольної чуми. На заклик отців люди присягали, що не будуть вживати “палених напоїв”, вкопували біля церков пам'ятні хрести тощо. З тих далеких сумних часів залишилися хрести і в с. Стрільківці, і про них мова йтиме далі.

У середині XIX ст. горстка греко-католицьких священників на чолі з Маркіяном Шашкевичем у Східній Галичині заговорили з амвонів до народу рідною мовою. А від них наче з незамуленого джерела потекли ріки української духовності. Просвітні, кооперативні та січові товариства виплекали у галицького селянства потребу боротьби за власну державність. Як наслідок під час Першої світової війни стрільківчани брали участь у лавах українського січового стрілецтва, Української Галицької Армії. Власною кров'ю відстоювали молоду Західно-Українську Народну Республіку (ЗУНР) та УНР.

У 30-х роках XX століття фронтовики Національних Змагань, повернувшись додому, не схилили униз прапора, а навпа-

ки, посилили виховну працю з молоддю, що виростала для майбутніх звитяг, і про їхню діяльність, дорогий читачу, дізнаємось з цієї книги.

Під час Другої світової війни та після неї Стрільківці знову зазнали великих втрат у людях. Нескінченною шеренгою перед нами постають імена загиблих під час першої більшовицької окупації (1939-1941 рр.) - 19 осіб, у лавах героїчної ОУН, УПА - 24, упавших на німецько-советському фронті (1944-1945 рр.) - 47 осіб, багатьох арештованих за співучасть у боротьбі за волю України та депортованих у холодний Сибір і спекотну Азію.

Всі, всі вони своїм життям сповна заплатили за право називатися державною нацією. Здавалося, що після неймовірних жертв Стрільківці уже ніколи не відродяться. Ба ні! Могутній генфонд і дух Нації! У найважчу добу польсько-німецької та російської асиміляції й переслідувань стрільківчани вилонили зі свого духовного середовища когорту духовних наставників, праця яких стала окрасою села, ба й ідейним капіталом всього українства.

Народ, як і раніше, жив національними традиціями: грав, співав, малював і в лиху годину веселився.

Так, народний умілець Дмитро Кирилюк, який мешкав на "Баланівці", майстрував і вигравав на скрипці. На цих інструментах ще грали Іван Бицик, Михайло Гудз, Василь Сливка, на акордеоні Петро Калинчук. Церковними дзвонами вибивав християнські мелодії Павло Бицик і їх малиновим гомоном славив Христа у понурі часи советської сваволі. Від нього запозичив мелодії Микола Лозінський. Ще грали на інструментах Петро і Ярослав Стецьки, Іван Скоропад, Іван Сливка, Василь Качан, Дмитро Качан, Буга Василь та багато інших талановитих людей.

Стрільківці по праву називали селом музикантів і співаків. Хором у селі керував дяк Володимир Олійник, що мав чудовий баритон. Виступаючи з колективом на фестивалі у Борщеві, його запримітив композитор і диригент Микола Верьовка й запросив до республіканської капели і навіть пообіцяв квартиру в столиці, але патріот відмовився.

Село славилось самодіяльними акторами, які талановито перевтілювались у персонажі народних героїв. На сцені читальні “Просвіта” ролі виконували Дмитро Балан, Іван Данилюк, Марія Малиник, Михайло Михалків, Михайлина Стадник, Василь і Петро Калинчук, Михайло Сабодаш, Микола Сабодаш, Михайло Сенів, Ганна Козярик, Ярослав Галяс, Казимира Козак-Рейда, Фарина та інші, усіх не перелічити.

Духовна аура, мальовничі околиці села, а можливо, Благодать Божа сприяли народженню тут багатьох майстрів пензля, як Василя Остафійчука, Івана Балана - заслуженого художника України, що працює у галузі станкової графіки, малярства, оформлення книг, нині члена Національної спілки художників України; члена Національної спілки художників України Василя Стецька - живописця і графіка, творця сакрального мистецтва, що своїм кредо вважає реалістичне відтворення світу; Івана Бобика, який розмальовував у селі все, що мало відповідну площу: столи, шафи, стільці, наочну колгоспну агітацію, створив унікальні стенди для сільської бібліотеки; Ярослава Петринчука, який також гарно ілюстрував твори шкільних учителів-філологів; Степана Чорнія - творця понад 1500 екслібрисів, Петра Калинчука - шкільного вчителя і маляра, який навчав дітей відтворювати красу божественної природи. Ще художники Ігор Замойський - випускник Львівської академії декоративно-прикладного мистецтва, Іван Задорожний - викладач Винницького художнього коледжу. Ще дехто пам'ятає мистецькі вироби геніально обдарованої Параски Галайди, яка вишивала своїми узорами сорочки, китарики і витинанки для всього села.

Стрільківці славляться своїми науковцями у різних вузах України та СНД. Серед них Павло Стецько - колишній проректор Чернівецького державного університету ім. Ю. Федьковича, Василь Матлак - кандидат наук цього ж університету, Василь Білецький - старший науковий співробітник Інституту кібернетики, Василь Кушнерик - доцент, Степан Чорній - викладач Херсонського педагогічного інституту, Олег Шманько - археолог, викладач Чернівецького національного університету.

Є священники і фахівці охорони народного здоров'я. Це лікарі Іван Чорній - полковник медичної служби, Іван Левків, Леся Пашницька, Ольга і Володимир Кушнерики, Володимир Вершигора, Іван Стецько та багато інших талановитих людей, медсестер, інженерів, хліборобів, що до самозабуття закохані у рідну землю, педагоги, що наснажують молоде покоління світлом науки, працелюби з інших галузей господарства, що примножують честь і славу рідної землі.

Натхненні славним ювілеєм села, у зборі матеріалів до цієї книги брали активну участь Дарія Замойська, Іда Пашницька, Дарія Пилипів. Особливих зусиль доклав учитель Іван Романський, своїми спогадами щиро ділились Петро Стангрет, Григорій Чорній, Дмитро Гериш, Ганна Балан, Ярослав Галяс, Марія Сеньків, Марина Януш, Дануся Розмірець та багато інших односельчан, котрі фотографіями і документами, що зберегли, зробили свій внесок до цієї книги.

Від імені громадян села та всіх стрілковчан, які мешкають поза його межами, висловлюємо щире подяку жертводавцям книги, які своїми фінансами уможливили вихід цієї книги у світ.

Загальний вигляд на каньйон, у якому розташоване с. Стрільківці.

Вулиця "Баланівка". 50-і роки XX ст.

Хата з загатою.

Повінь 1959 р.

Стара хата, брама і паркан.

“Гладка гора”, “Млинівка”, “Широка долина”.

Верби уздовж р. Нічлави.

Стрілківське озеро.

Вхід до печери "Озерна". 2008 рік.

Гора над "Баланівкою".

Стрілівські поля.

Вид на "Кривицю".

Дорога до села з "Бицівської гори".

Вид на центр села. Церква, школа, будинок культури.

Тут колись був панський фільварок.

Вулиця "Кінська шия".

Вулиця "Баланівка". Сучасний вигляд.

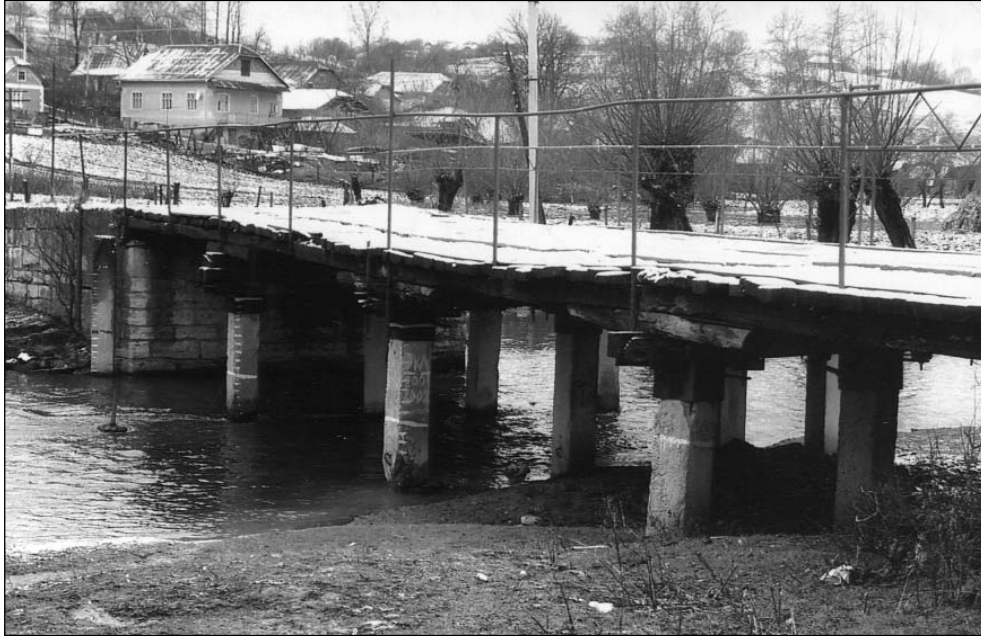
"Гладка гора" і "Широка долина".

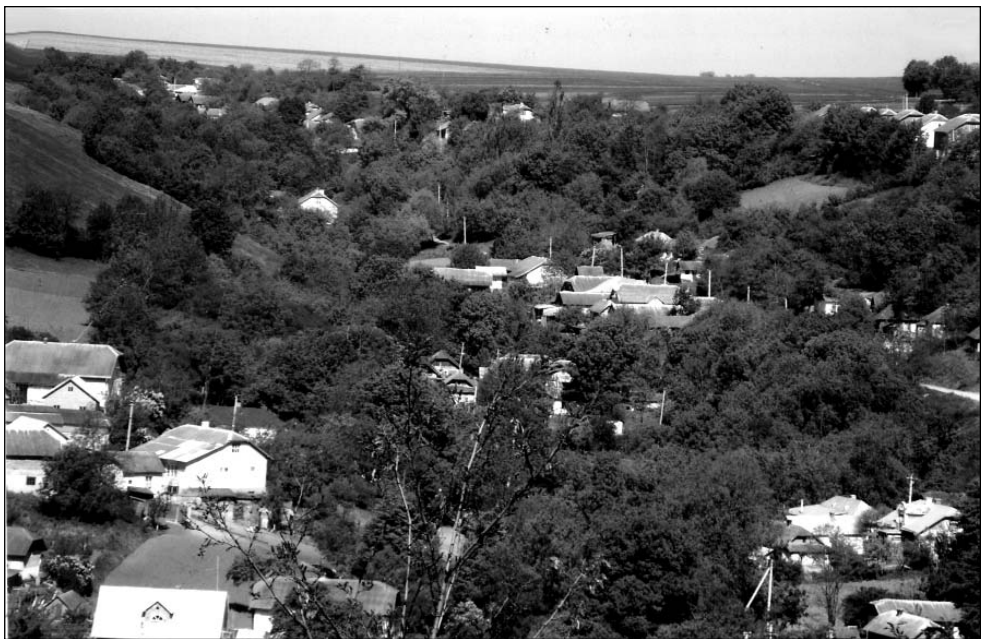
Вулиця "Стрівка".

На "Долинах".

Міст через р. Нічлава.

“Козаччина”, “Баланівка” і “Симаниха”.

Дорога до старого млина.

На "Куті".

Вид на "Широку долину".

Реліктові трави на "Лисому горбі".

*Археологічні знахідки на території
Стрілківців.*

Глечик часів Київської Русі.

*“Та прийде час,
і ти вогнистим видом
Засяєш у народів вільних колі”.*

*Іван Франко.
З поеми “Мойсей”*

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

РВАЛИ ПУТА ВІКОВІЇ

Ти нас, Боже, зрости

Перші вістки про Слово Боже на західноукраїнських землях безперечно проникали зі Святої землі та Римської і Візантійської імперій ще в дохристиянські часи. З прийняттям віри рівноапостольним князем святим Володимиром Великим християнство швидкими темпами зміцнювалося серед племен тиверців і дулібів, які мешкали на теренах краю.

Десь тут у диких преріях подільських пралісів тулилися їх невеличкі каплички і церковки.

З упадком Галицько-Волинського королівства на Галицьке Поліччя у XIV столітті свою жорстку владу несли польські завойовники, руйнуючи на шляху церкви як духовні bastiони збереження української державності.

Краяни в боротьбі з ополяченням та латинізацією краю кров'ю відстоювали свою землю, а духовним щитом і мечем у цій борні була християнська віра.

Без сумніву, що стрілковці, відомі своїм селом з XV століття, стояли у перших лавах оборони краю, борців за утвердження віри батьків.

На руїні визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького, повертаючись додому, мешканці заклали дерев'яний храм, але про нього не залишилось ніяких даних, і 1703 р. місцеві умільці звели нову дерев'яну церкву Успіння Пресвятої Богородиці. У її дерев'яних сплетіннях з новою силою зазвучали молитви рідною мовою, відтворені у духовних книгах, що народилися в гострій полеміці реформаційної доби: "Апостол", "Требник", "Октоїх", "Ірмолой" та інших.¹⁴

Про долю цієї стрілковецької церкви також невідомо. Вона проіснувала десь до XVIII століття. У 1803 р. архівні джерела зафіксували у селі незавершену будову нової святині. Будували її довго. Аж 1876 р. церкву освятили та успакували традиційну назву Успіння Пресвятої Богородиці.¹⁵

Церковний опис з 1844 р. засвідчує, що побудована святиня зусиллями колишнього поміщика Шимановського і графа Тітуса Дунін-Борковського. Опис розповідає про архітектуру храму та святі ікони, які прикрашали його інтер'єр.

На одній з ікон зображено сюжет коронування Пресвятої Діви Марії. Дві позолочені ікони прикрашали вівтар церкви. Зліва і справа стояли також два вівтарі з іконами Божої Матері і Святої Варвари та Святого Миколая і Святої Анни.¹⁶

Окрасою стрілковецької церкви були дзвони, придбані за щирі пожертви односельчан. Чотири з них знаходились усередині церкви і ще два на дзвіниці, побудованої на подвір'ї.

Народ оберігав свою духовну твердиню. Упродовж століття ктитори і меценати збагатили храм золотими і срібними церковними речами: чашами, келихами, коштовними оковами Євангелія, цінними старовинними іконами та свічниками. На жаль, під час Першої світової війни більшість цих дорогих речей пограбували російські окупаційні війська.¹⁷

Стрілківці завжди славились добрими священиками, які жертовно працювали на Христовій ниві. Першим відомим греко-католицьким Душпастирем був отець Іван Стріньковецький, який прибув на парафію 1715 р.¹⁸ згідно з розпорядженням львівського єпископа Атанасія Шептицького, з роду якого вийшов у майбутньому митрополит Андрей Шептицький, і служив до 1731 р.¹⁸ На жаль, не всі імена священиків нам сьогодні відомі. На початку 30-х рр. XIX ст. у Стрілківцях богослужіння відправляв о. Андрій Бахенський (1832-1839 рр.). Він обслуговував також с. Пищатинці, під опіку якого перейшла стрілковецька парафія.¹⁹

У 1883-1874 рр. його заступив о. Григорій Іваницький, випускник Львівської духовної семінарії, який понад 30 років виконував свої душпастирські обов'язки. Це був період поширення у Східній Галичині ідей Маркіяна Шашкевича. З церковних амвонів до віруючих священики-патріоти почали говорити українською мовою.

Парафія передавалась від батька священика до молодших священиків і так з роду в рід. Ще відомий нам священик Лев Дністрянський (1874-1880 рр.).

Нарешті 1883 р. до Стрілківців прибув отець Віктор Чомкевич, з ім'ям якого пов'язаний спалах національного відродження села. Отець заснував та очолив товариство "Просвіта". З його благословення запрацювала кооперація, товариство "Січ", початкова школа. Мешканці села масово горнулися до рідної святині та праці на національному ґрунті.²⁰

Під час Першої світової війни в умовах контрнаступу російських військ отець обороняв селян від московських репресій. На жаль, він помер 2 лютого 1916 р. не дочекавшись побачити синьо-жовті прапори у новопроголошеній Західно-Українській Народній Республіці. В умовах революційних подій у Східній Галичині в селі служили Антон Харжевський (1917-1918 рр.) і Василь Чайковський (1919-1921 рр.).

Після закінчення українсько-польської війни 1918-1920 рр. до села 1921 р. приїхав отець Іван Харук. Народився він 1878 р. у покутському селі Толові Снятинського повіту на Станиславщині.

Як і його попередник, священик докладав великих зусиль у катехизації та вихованні підростаючого покоління. Відродив товариство "Просвіта", знищене російськими військами під час війни, кооперацію, заснував "Рідну Школу", товариство "Луг", яке повстало з колишньої "Січі", забороненої польськими колонізаторами. Помер отець Іван після важкої операції у народній лічниці Львова й похований на території Меморіального скверу м. Івано-Франківська, поруч з могилою січового стрільця Петра Стецького зі Стрілківців.²¹

Духовне виховання стрілковчан продовжив його син Володимир. Народився він 1911 р. у с. Королівка і після закінчення Станиславівської гімназії у 1930 р. два роки вчився на юридичному факультеті Львівського університету. З невідомих причин ці студії покинув і вступив до Богословського лицю ім. Святого Івана Золотоустого у м. Станиславові. Отримавши диплом у 1937 р., працював священиком у селах Капустинці, Шманьківці Чортківського п-ту, Лука Бучацького і з липня 1939 р. став настоятелем Успенської церкви у с. Стрілківці.

Служіння Богу і громаді отця Володимира припало на криваві роки Другої світової війни та більшовицької окупації краю, але отець Харук сповна виконав свій священничий обов'язок. Як міг захищав селян від впливів московських зайд у 1939-1941 рр. З приходом німецьких окупантів наказав заховати славетні церковні дзвони, які вони конфіскували для потреб війни. З поверненням червоних у 1944 р. у голодних у 1946-1947 роках організував обіди для голодуючих людей з-за Збруча та місцевих жителів. З організацією більшовиками Львівського "Лжесобору" 1946 р. і забороною Української греко-католицької церкви отець Володимир Харук залишився далі при церкві й сповідував апостольський обряд.²²

В умовах гонінь радянської влади на церкву отець Харук знаходив новітні методи катехізації селян через залучення дітей до занять фотографією, філателією, рибальством. Він любив книги та кіно, яке жодного разу не пропускав і завжди обговорював з селянами побачене.

Часто демонстрував у клубі слайди з образками мальовничих околиць села. До цих пір у школі зберігається фотопанорама Стрільківців, виготовлена духовним подвижником. Отець Володимир виготовляв селянам плани на будівництво осель, писав для дітей поеми та здійснював з ними екскурсії, під час яких наголошував і особливо звертав увагу своїх вихованців на красу Божого світу. А ще він понад 40 років записував щоденно погоду і ці дані сьогодні унікальні. Проти таких, як отець Володимир, радянська влада була безсила. До нього часто навідувались різні комісії з району та області, потім забрали від нього документи, але він продовжував трудитися до останніх днів життя. Помер священник 1979 р. і йому влаштували у селі величавий похорон.²³

Слід зазначити, що в отця Івана Харука, крім сина Володимира, було ще п'ятеро доньок. Деяких з них влада також переслідувала. Ярослава працювала учителем німецької мови у Заліщиках. Софія закінчила Львівський університет. Її чоловіка Василя Пашницького у 1941 р. розстріляло у станіславській тюрмі НКВС, Софія переїхала до Стрільківців і, працюючи секретарем у школі, допомагала учням та учителям методичними порадами з наукових знань.

Сестру Стефанію, що здобула фах фармацевта у Львівському медінституті, МДБ за співпрацю з ОУН засудило у 1950 р. на 10 років концтаборів.

Сестра Олександра вийшла заміж за О. Фединського, юриста зі Львова. Після війни емігрувала до США. Їх син Петро Фединський - автор і ведучий програми "Вікно в Америку".

Наймолодша Дарія зі своїм чоловіком - іспанцем опинилась на о. Куба. Після його загибелі в умовах комуністичного режиму Ф. Кастро залишилась там на постійному проживанні.²⁴

З великої родини священичої династії Харуків залишилась в Україні лише молодша племінниця Іда Пашницька, яка часто навідується до рідного села з Івано-Франківська.

Після смерті о. Володимира Харука з 1979 по 1983 р. до села доїжджав отець Лесик з Королівки. У 1983 р. до Стрілківців парохом прибув випускник Московської духовної академії в Загорську отець Роман Гриджук, який залишив помітний слід у духовному відродженні села. З його ініціативи відновлено хрест до Дня скасування панщини. Вперше після довгих років почали святити воду на Йордан на Висоцькій криниці, відновлено свячення домівок, поминальні відправи на цвинтарі. Розпочалась катехізація дітей і вони організовано пішли до Святого Причастя.

Парох відновив різдвяний вертеп у селі, зініціював побудову пам'ятника Тарасові Шевченку, могилу борцям за волю України, реставрацію церкви і дзвіниці.

Коли о. Романа Гриджук відкликали на керівну посаду до Бучача, його заступив молодий священик Ярослав Яловіца, який гідно продовжував працю свого духовного попередника. Але його незабаром направили до Борщева і священиком у Стрілківцях зараз працює отець Михайло Марущак. Як у Божому винограднику у поті чола докладає він зусиль, щоб Стрілківці стали селом Миру, Добра, Щастя й Добробуту в ім'я процвітання, слави і могутності нашої землі.

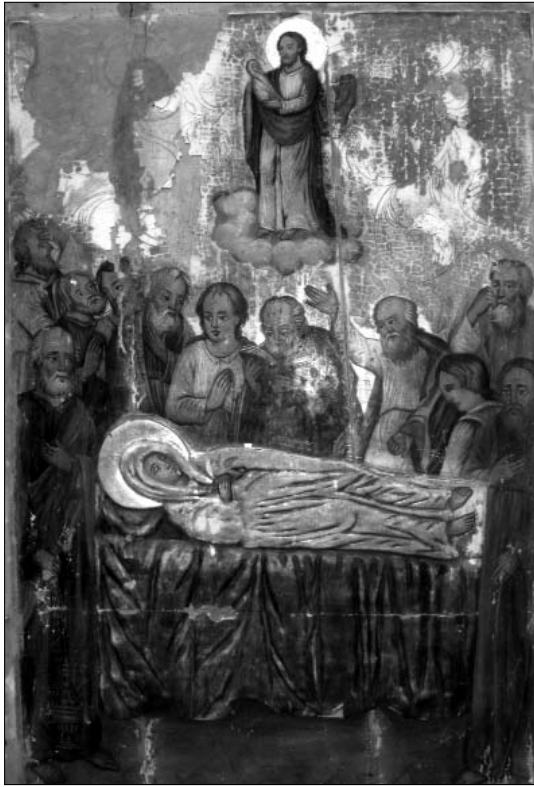
Церква Успіння Пресвятої Богородиці у с. Стрільківці.

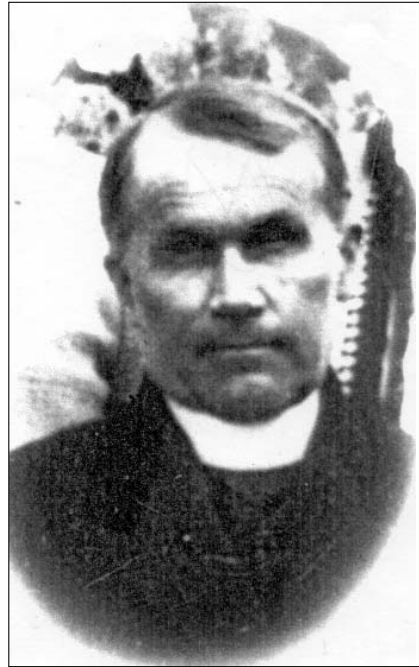
Намісна ікона Матері Божої з Ісусом з церкви Успіння Пресвятої Богородиці с. Стрільківці, кін. XIX ст., художник Теофіл Копистинський.

Намісна ікона Ісуса Христа з церкви Успіння Пресвятої Богородиці с. Стрільківці, кін. XIX ст.

Ікона Успіння Пресвятої Богородиці з церкви с. Стрілківці, кін. XIX ст. Худ. Теофіл Копистинський (1844-1916 рр.).

Отець Іван Харук.

Янголи з церкви Успіння Пресвятої Богородиці с. Стрілківці. Народна різьба по дереву, левкас, поліхромний розпис, XVIII ст.

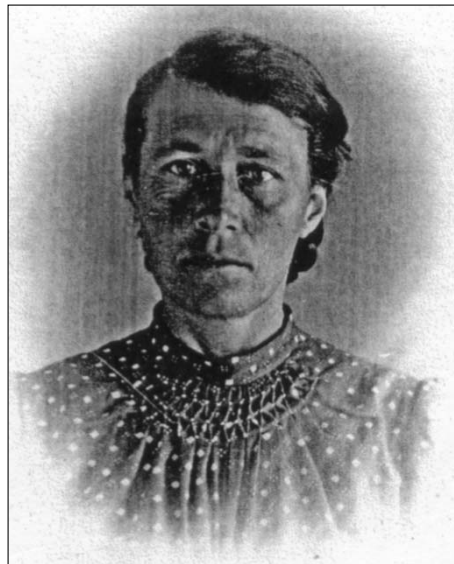
Священик Іван Харук з дочками. Зліва направо Олександр, Софія, Дарія, Ярослав, Стефанія.

*Софія Харук,
дочка о. Івана Харука*

*Василь Пашицький, чоловік
Софії Харук. Розстріляний НКВС
1941 р. у Станиславові.*

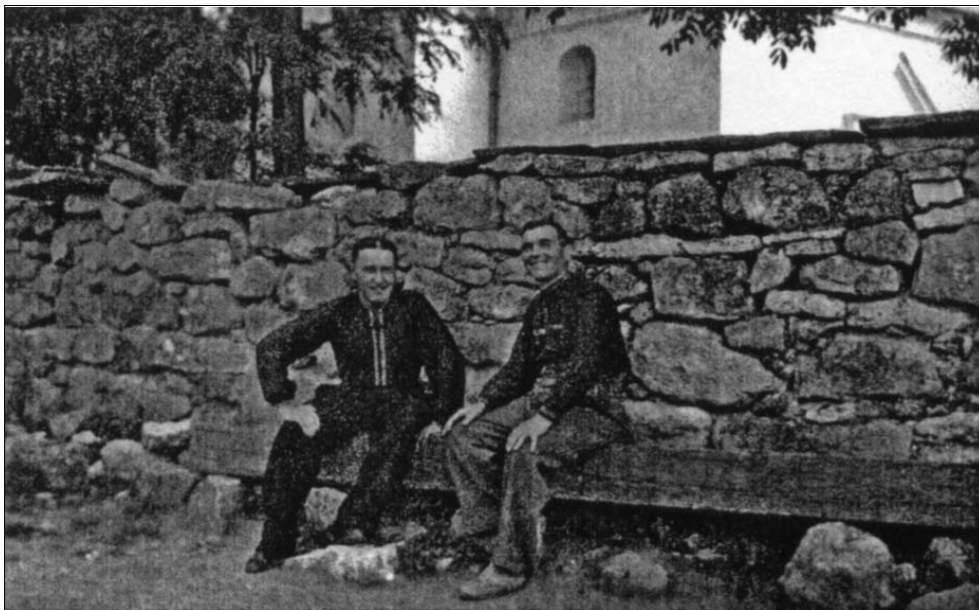
*Стефанія Харук, дочка о. Івана
Харука, політв'язень СРСР.*

Отець Іван Харук, вихователька Ольга Лотоцька і дяк Володимир Олійник серед вихованців дитячого садка, 1938 р.

НА СПОМИН
РУКОПОЛОЖЕННЯ
ТА ПЕРШОЇ
СЛУЖБИ БОЖОЇ
яку відправив
25. липня 1937 р.
о. ВОЛОДИМИР ХАРУК
в Стрільківцях.

Отець Володимир Харук (зліва) з дяком Володимиром Олійником біля церкви. 50-і роки XX ст.

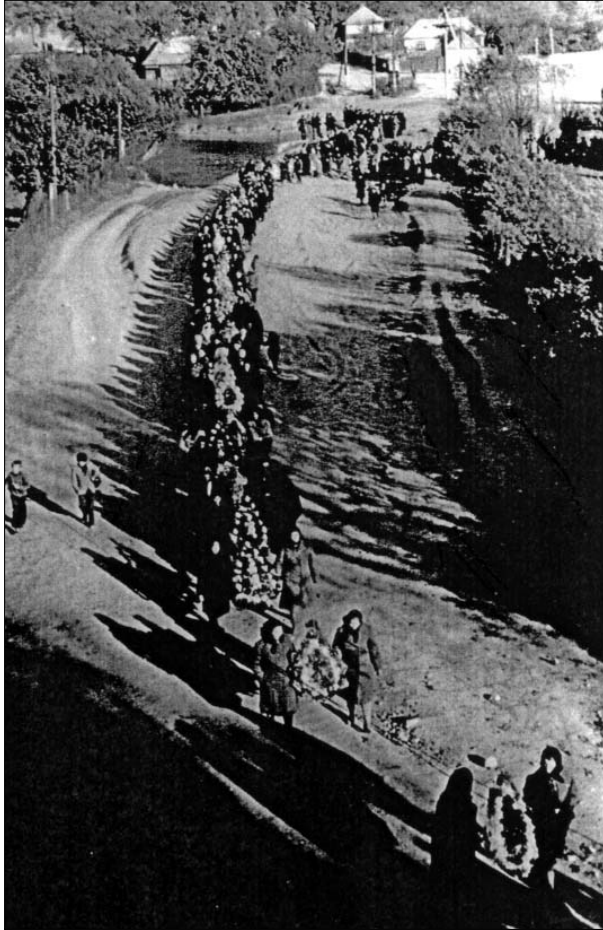
Отець Володимир Харук з дяком Андрієм Крищуком у церкві перед іконостасом минулого століття.

Йорданське водосвяття у селі, 1930-ті роки.

Похорон молодого небіжчика. Церковні фани прикрашені білими гірляндами.

*Похорон отця
Володимира Харука,
1979 р.*

Хресний хід 1934 р.

З Хрестом за тверезість

У церкві Успіння Пресвятої Богородиці с. Стрільківці зберігаються два дерев'яні хрести тверезості з 1887 р., які є свідками тієї алкогольної чуми, що роз'їдає українське суспільство з давнини по сьогодні.

Автори переконані, їх треба брати у руки знову і йти сміливо у бій проти сучасної політики насадження пияцтва. Але щоб зрозуміти причини цієї недуги народу, мусимо повернутися до передісторії його виникнення. Алкогольна пошесть в Україні відома ще з давніх-давен, свідченням цього є вислів Київського князя Володимира Великого у "Повісті временних літ": "Русі єсть веселіє пити, не можемо без того бути". Першим алкогольним трунком у слов'ян був варений мед. Після ж походу князя Олега на Константинополь у нас з'явилися вина, які пізніше в Україну завозилися з Греції та Угорщини.

Вперше горілку в Україні почали виготовляти наприкінці XV століття у Галичині за рецептами із Західної Європи, звідки вона перекочувала і закріпилась на Наддніпрянщині. Алкогольні напої ставали привілеєм української шляхти, яка запопадливо прислуговувала іноземним поневолювачам. З кожним роком під час забав на панських столах з'являлись найрізноманітніші горілчані напої, виготовлені місцевими умільцями: полинівка, рожана, карбункулова, вишнівка, алембикова, алькермесова та інші.

Та чи не найбільше до чарки в Україні причащалося запорізьке козацтво, яке завозило горілку з міст. Приправляючи до смаку, вони пили її з овечим молоком. Гортаючи сторінки українських дум, читаємо про безпутного гульвісу Івася Коновченка: "То він до сорокової бочки як прихилився... Та в свій кубок налив, серце козацьке звеселив", - через що й необачно загинув, бо був п'яний.

Кожна чужа влада в Україні завжди намагалась прищепити любов до пиятики. Приміром, на українських землях під російською займанщиною пияцтво найбільше поширилось за Катерини Другої, яка стверджувала: "П'яним народом легше керувати". Австро-Угорська імперія дещо обмежувала права пияків. Хоча за статистичними підрахунками Івана Франка 1876 року у Галичині їх теж було немало. Тут ді-

яло 23269 шинків, тобто один шинок припадав на 23 душі. На кожну особу, враховуючи і жінок, припадало 26 літрів горілки на рік. У багатьох околицях краю заробітна плата виплачувалась не грішми, а горілкою, тютюном, що лише збільшувало пияцтво. “Кожний новозаложений шинок, - писав Іван Франко, - відбирає майже у сотні селянських дітей можливість шкільної просвіти, на кожнім крейцарові кров самовбивців і тих п’яниць, що гинуть кожного року в шинкових та весільних війнах; кожний крейцар, добутий паном на продажі горілки, облитий не тільки кривавим потом, але й слізьми селянських родин, котрим горілка забрала життєві сили”.

У складній трагічній ситуації до порятунку українського села кинулись священики під керівництвом львівського митрополита Йосифа Сембратовича (1870-1882 рр.).

У 1874 р. він написав послання “О великім достоєнстві чоловіка”, яке можна вважати початком культурного пробудження селянства. Через кілька місяців написав другий пастирський лист “О братствах тверезості”, в якому закликав священиків на місцях приступити до боротьби за отверезіння народу, організувати в селах “Братства тверезості”.

Члени братства склали у церкві присягу, що не будуть пити “оп’яняючих” напоїв і віддавались під опіку Божої Матері. Текст присяги був наступного змісту:

“Я прирікаю і слюбую перед Господом Богом, всемогутим, Пречистою Дівою Марією, перед Ангелом хранителем моїм і всіма Святими, втримуватися от всякого паленого напоя, котрий розпалє, і що также буду старатися по силах моїх приклоняти до сего святого товариства і приводити до него ближніх моїх. При тім узнаю і признаю, що не тільки буду повинним за невірність против Бога, но также заслужу собі на безчестіє у людей, а навіть на вилучення і видалення з мого святого братства, если бим коли-будь той слюб святий, котрий тепер добровольно і з розвагою ділаю, зухвало отважился нарушити або зломати”²⁵.

Після прийняття присяги Папа римський Пій XI наділяв селян повним відпустом. Акція охопила всю Галичину, а митрополит Сембратович особисто контролював справи на місцях.

Тисячі селян перестали пити горілку. Сотні корчем припинили своє існування. Акція митрополита Сембратовича була першою свідомою спробою Української греко-католицької церкви організувати українське селянство до самооборони під гаслом: **“Молися, тверезися і трудися”** або **“Хрест поборов підданство, поборе й п'янство”**²⁶.

Успішний захід Йосифа Сембратовича перелякав польських дідичів і євреїв, які утримували корчми, до речі у Стрільківцях їх діяло дві, і втрачали прибутки від продажу напоїв. До цього часу збереглася назва частини села “За корчмою”. Імператору посипалися доноси про загрозу подібних дій австрійському престолу. У результаті цісар Франц-Йосиф I зажадав, щоб Йосиф Сембратович добровільно залишив митрополію на користь брата Сильвестра Сембратовича, а сам виїхав на постійний побут до Рима, де він помер у 1900 р.²⁷

Однак пияцтво, хоч і меншою мірою, продовжувалось серед нашого народу й набирало ще страхітливіших форм у міжвоєнний період.

Так, згідно з польським урядовим статистичним вісником 1937 року, у Польщі, де проживало близько 6 мільйонів українців, ними пропивалось і прокурювалось майже 150 мільйонів золотих річно. За ці гроші можна було купити 300 тисяч моргів поля або оплатувати школу й утримувати 150 тис. студентів. Західні українці за чотири години пропивали стільки коштів, скільки жертвували на книжний фонд “Просвіти” щорічно. Як вислід, на 100 громадян цього регіону припадало аж 42 особи неграмотних.²⁸

Відомо, що Гітлер у своїй програмі, викладеній у “Майн Кампф”, писав так: “... для слов'ян ніякої гігієни, щеплень, тільки горілка й тютюн... нічого більше не треба”, - розраховуючи, що через кілька поколінь отрута зітре з лиця землі ненависних йому українців. Не треба буде ні крематоріїв, ні газових камер.

Наколи ж не стало фюрера, ідею алкогольного експерименту над народом продовжила імперія СРСР, за час існування якої розпочалася справжня алкогольна вакханалія.

На жаль, наша незалежність не зупинила алкоголізм. Навпаки, Україна сьогодні має мільйони п'яниць, алкоголіків і наркоманів. Про який економічний поступ може йти мова, коли значна части-

на людей молодого ще віку, деградувавши, вже ніколи не зможе працювати.

Отже, міна сповільненої дії, закладена у наших надрах тоталітарними системами, тільки-но починає спрацьовувати. Нас не треба нікому знищувати, ми самі себе ліквідуємо.

Були в Україні війни, голодомори і чвари, але український народ завжди відроджувався з попелу, відтворюючи до життя нові покоління. Кого ж сьогодні ми залишимо після себе, адже алкоголь ще нікого не пожалів: ні вчених, ні художників, ні письменників, ні поетів...

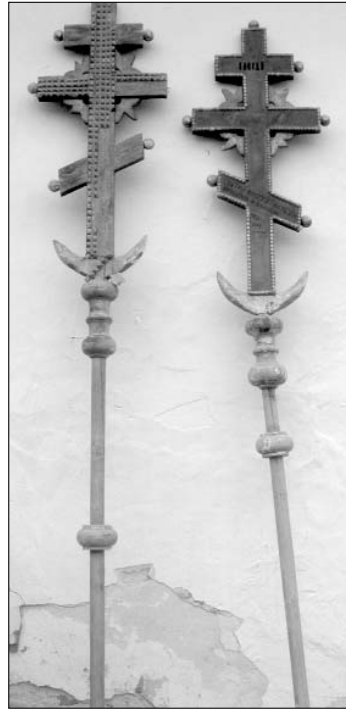
У повоєнні роки алкоголем забрано значно більше жертв, ніж ми зазнали під час Другої світової війни. Прикро, що цю ситуацію у державі ніхто не контролює і не аналізує.

Нині у нас різко галопує виробництво та вживання алкоголю. Зрадливі трюнки у фігурних пляшках з яскравими наклейками красуються на вітринах чисельних магазинів, кіосків на базарах. Майже у кожній сільській оселі налагоджена власна індустрія самогонваріння.

Підійдімо на цвинтар і перелічимо хрести, під якими спочивають зовсім молоді люди, згадаймо нещасливі сім'ї села, які страждають від алкоголізму одного з членів родини. Такі сім'ї руйнуються, калічаться людські долі, росте кількість дітей без розуму - а це майбутнє нашої нації.

“Не пийте хлопці, Вкраїна плаче” - десь ніби чайкою за своїми дітьми сплакує бандура одинокого сивого співуна. На жаль, заглушеного естрадними децибелами та алкогольними рекламами, каламуттю кінопорнопродукції і книжкового ринку його мало хто чує. Тому мусимо підіймати загальну культуру українського народу з дошкільного віку, формувати престиж тверезості духу й тіла, систематично утверджувати ці чесноти в життя.

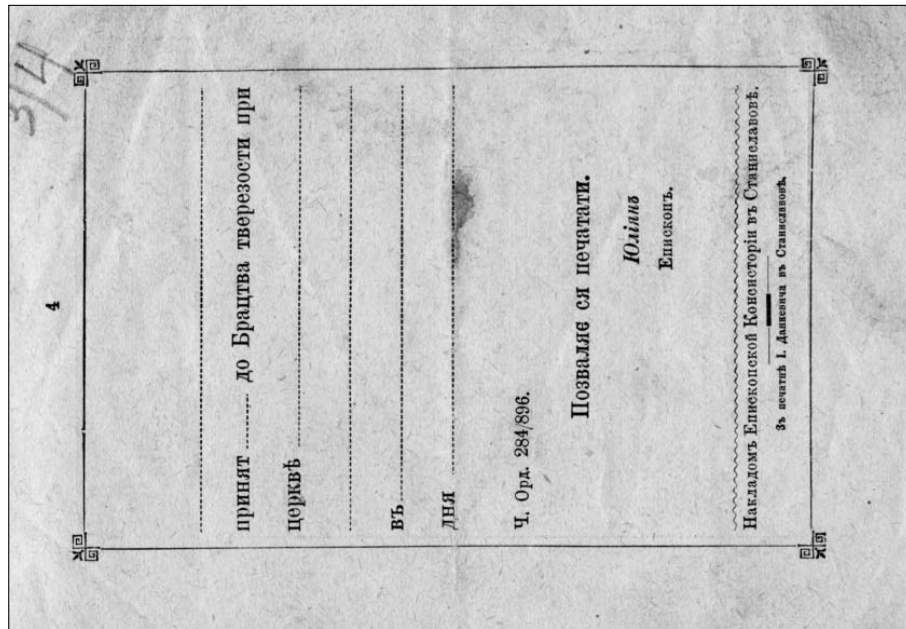
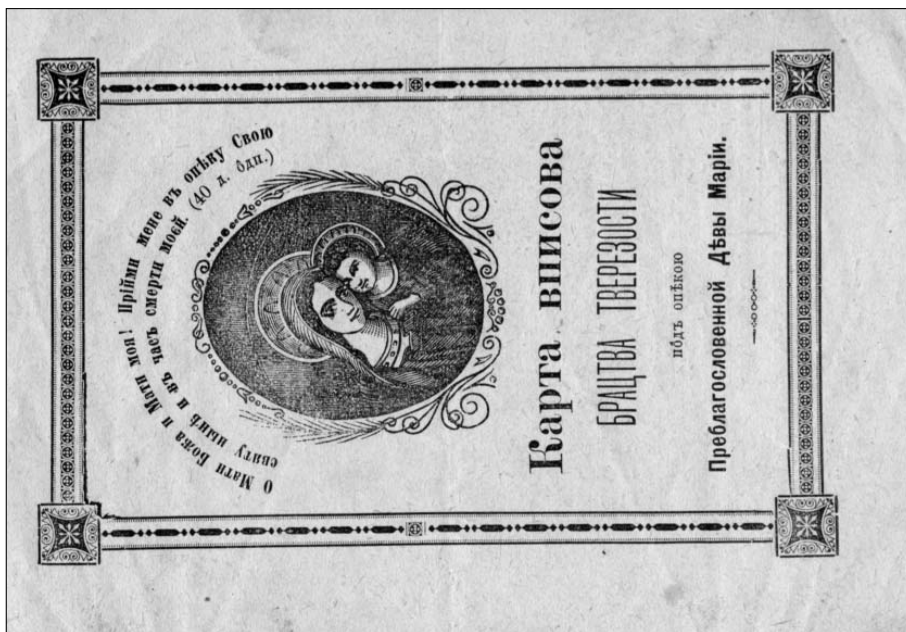
Підсумовуючи, скажемо, що “братства тверезості”, які охоплювали під керівництвом церкви понад 75% селянства, підготували ґрунт до наступної просвітницької діяльності у лавах товариства “Просвіта”.

“Хрести тверезости” з церкви Успіння Пресвятої Богородиці с. Стрілківці, ХІХ ст.

Напис на хресті тверезості з церкви Успіння Пресвятої Богородиці с. Стрілківці, 1887 р.

Посвідчення члена Братства тверезости, 1896 р.

Свято великоднього яшця в просвітницькій читальні, 30-і роки.

Духовність плекала “Просвіта”

Щоб зрозуміти роль товариства “Просвіта” в боротьбі за збереження української ідентичності, слід згадати умови, в яких перебували східні галичани у другій половині XIX століття. Уярмлені Австро-Угорщиною, вони животіли у безпросвітній темряві, злиднях, визиску і лихві. П'янство, потоптання національної і людської гідності, відхід інтелігенції від народу, зневага рідної мови - такими були “народні гаразди” того часу.

До нелегкої справи підняття народу з темряви до свідомості кинулась горстка молоді, що переймалась ідеями Тараса Шевченка. 1868 року львівські студенти, склавши статут, організували перші загальні установчі збори “Просвіти”. У початкові десятиліття її діяльності ополечені, онімечені, зрусичені верстви народу не розуміли мети товариства і навіть вороже зустрічали його зародження.

Незважаючи на такі важкі потуги, народження “Просвіти” привітали багато греко-католицьких священиків, що зберегли у серцях вогонь Маркіяна Шашкевича. Найциріше привітав і розумно промовив на зборах греко-католицьких парох села Лоп'янки, що біля Долини, Йосиф Заячковський: **“Бідна Русь-мати, бідні й ви, сини її, - мовив він. - Праця се ваш капітал, з котрого маєте сплатити довги народові. Коби вас Бог охоронив від тої сьогочасної чуми, від огидного космополітизму, котрий є погибеллю всякій народності - і держиться нашого народу. Хоч яка була би важка ваша боротьба, хоть як високо піднесла би вас доля, не дайтесь відірватись від вашої матері - від народу. Тоді лише ви будете сильні в народі, а народ вами славний! Ото просить народ моїми устами”²⁹.**

Наступні роки, незважаючи на утиски австрійської влади, внутрішні суперечки з москвофілами позначились перемогою просвітницького руху у Східній Галичині.

Приклад львівської “Просвіти” будив до праці, для добра рідного народу всіх, у кого жевріла іскорка національної гідності і самосвідомості. “Просвіта” на початку свого існування

почала видавати за помірною ціною книжки для народу та підручники для українських гімназій. Ці видання на початках покривалися з власних коштів керівництва “Просвіти”, частково на пожертвування громадян. Так, серед перших жертводавців були й учні Тернопільської гімназії, що зібрали невеликі кошти.

У 1875 р. в Тернополі утворилась філія товариства, а від неї почали зароджуватись читальні “Просвіти” в селах. Кожна читальня при заснуванні отримувала від філії безкоштовно вісімдесят книжок.

Напередодні Першої світової війни “Просвіта” у Східній Галичині стала найбільшим культурно-освітнім товариством і налічувала близько трьох тисяч читалень.

“Просвіта” покликала до життя багато інших народно-освітніх установ. У її лавах вирости товариства “Рідна школа”, “Сільський господар”, страхове товариство “Дністер”, кооперативи на чолі з Центральним і Ревізійним Союзом, організація “Маслосоюз”, де нездолене селянство знаходило захист і розраду.

Коли ж над селами і містечками Східної Галичини загули гармати Першої світової війни, до оборони рідного краю та боротьби за незалежність України стала патріотична молодь, вихована рідномовною літературою “Просвіти”, - Українські Січові Стрільці. Славилася такими героями, мова про яких йтиме далі, і село Стрільківці.

Загальні збори читальні товариства “Просвіта” в Стрільківцях відбулися 14 листопада 1909 р. заходами отця Віктора Чомкевича та активіста Петра Черсака. Зацікавлених зібралося багато. На збори приїхали з Борщева доктор Олесницький і доктор Томковид, які виступали з довготривалими запальними промовами. Д-р Олесницький окреслив завдання товариства “Просвіта” у вихованні українства, роль книг, якими користуватимуться члени бібліотеки, а пан Томковид пояснив статут читальні “Просвіта”.

На тих зборах обрано головою отця Чомкевича, заступником голови Петра Фарину, секретарем Панька Галяса, касиром Михайла Калинчука, бібліотекарем Петра Черсака, заступниками Юрка Малиника та Івана Костецького.³⁰

29 грудня 1909 р. отець Чомкевич написав до керівництва “Просвіти” у Львів, що пан Томковид обіцяв прислати додаткові роз’яснення у справі “Просвіти”, але до цих пір нічого не прислав. Автор листа просив “надіслати книжечок, котрі товариство “Просвіти” звикло на початку до бібліотеки посилати”³¹.

15 березня 1910 р. члени сільської “Просвіти” Петро Фари́на і Панько Галяс підписали ще одного листа, в якому повідомляли, що висилають дві корони внесків та просять “дарових” книг на читальню, бо ми дуже бідні, а без книжок неможливо будити життя”³².

Отже, справа з налагодження діяльності “Просвіти” рухалася дуже помалу і селяни своєю активністю намагалися її зрушити з місця. Спочатку не було власного приміщення, просвітяни збиралися у сільських хатах, читали патріотичну літературу, готували вистави та виступали з ними у stodолі отця Чомкевича.

З архівних матеріалів дізнаємось, що отець Віктор Чомкевич докладав максимум зусиль, щоб заактивізувати діяльність “Просвіти”. На зборах 15 лютого 1912 р. він наголошував, що “вже прийшла пора кинутись до “Просвіти”, бо лишень **“Просвіта” і єдність здобуде народові свободу**”.

У селі з’явився учитель Дмитро Петришин, який також намагався залучити до товариства більше селян. На цих зборах він сказав наступне: **“Народ мусить пізнати ціль та ідеал до якого прямуємо і при допомозі провідників і приятелів народу виробляти між собою своїх селянських проводирів”**. Петришин закликав родичів контролювати навчання у школі своїх дітей, перевіряти їх завдання дома³³.

Не пройшло багато часу і “Просвіта” у багатьох молодих людей села зацепила любов до рідного народу, бажання боротися за визволення України з-під іноземного ярма.

Коли смерч Першої світової війни котився над Східною Галичиною, стрілковці зголосились до Легіону Українських Січових Стрільців. За волю України пішли воювати Ілля Стецько і Михайло Юзьвак. Останній впав смертю хоробрих на горі Маківка.³⁴ У міжвоєнний період стрілковці пишались,

що їхнє село дало на жертву Україні вісімнадцятилітнього героя, вихованого у лавах “Просвіти”.

Після закінчення Визвольних Змагань та загибелі ЗУНР мешканці села, які уславились на фронтах УНР, повернувшись додому, не розчарувались у своїй правоті. Вони знову приступили до відродження національно-духовного життя. У 1922 р. товариство “Просвіта” відновило свою діяльність. Його організаторами стали вояк УГА Олекса Палінка, брат священника Гнат Харук, Дмитро Чорній, Михайло Стецько.

Цього разу читальню “Просвіти” розташували в приміщенні колишньої старої школи біля церкви. Відтоді це маленьке приміщення стало огнищем національного культурного виховання мешканців села. До “Просвіти” горнулися молоді і старші, які шукали розраду від важких буднів, накиннутих польською державою. У “Просвіті”, крім згаданого Олекси Палінки активно працювали колишні борці за волю України Іван Юзьвак, Петро Галяс, Іван Костецький, Микола Капуста, Іван Івасюк, Іван Бойко, Іван Галяс, Петро Сливка, Дмитро Чорній, Гриць Вівчарик та інші. Вечорами згадували свої фронтіві дороги в армії ЗУНР і УНР, своїми спогадами виховували молоду генерацію села, яка згодом уславилась у лавах підпілля ОУН та УПА.

Стрільківчани хоч і жили в нужді й нестатках, щирими датками укомплектували просвітянську бібліотеку, яка складалася з творів українських класиків, історичної літератури та часописів. При світлі каганця зачитувалися повістю Юрія Горліс-Горського “Холодний Яр” про повстанську славу останнього оплоту УНР, перечитували “Листопадові дні” сотника Олексія Кузьми, який розповідав про героїку і невдачі українців під час листопадових боїв у Львові 1918 р. Перегортали і читали журнали “Золотий колос”, Літопис “Червоної Калини”, газету “Сільський господар” та інші видання.

Кожну книгу шанували. Їх переплітали у тверді палітурки, газети підшивали й зачитували, як мовиться, до дірок. На жаль, усе це багатство з приходом більшовиків у 1939-1941 рр. загинуло у вогні, а інші книги зітліли, закопані у землі.

Стрільківчани при рідній читальні організували аматорський гурток, в якому культивували національну пісню і

художнє слово. У тридцятих роках в Стрільківцях церковним дяком працював Володимир Олійник і він організував великий молодіжний хор, який прославився з концертами у багатьох навколишніх селах.

Дбаючи про заміну вибулих хористів, дяк організував хор з доросту. При хорі функціонував також музичний ансамбль. Дяк Олійник грав на фортепіано, діти П. Калинчук і С. Дичка - на скрипках і відтворювали чудові мелодії, навіть партії з опери "Запорожець за Дунаєм".

Національна свідомість молоді виховувалась також у театральному гуртку. У ньому працювали талановиті сільські юнаки і юнки. На сцені оживали персонажі Шевченкового "Невольника", "У кігтях ГПУ", славетна "Наталка Полтавка" та інші дійові особи українських драм і водевілів.

Драматичним гуртком керували Іван Галяс та Гнат Харук, які дуже любили свою справу. У читальні демонстрували навіть німе кіно про життя Ісуса Христа. Електрику для фільму продукувала динамомашинка і люди усім селом спішили подивитися фільм, бо таке було вперше.

Активісти "Просвіти" запросили до села мандрівний театр під орудою Когутяка з п'єсою "Батурина" за відомим романом Богдана Лепкого. На сцені відтворено драму українського народу під час знищення гетьмана Івана Мазепи. Під час вистави навіть стріляли з гармати і цей постріл збуджував у присутніх асоціації з давнім минулим із Шевченкового "Кобзаря": **"Було колись на Україні, ревіли гармати, було колись запорожці вміли панувати..."**.

Щорічно просвітяни села велично відзначали річницю від дня народження великого генія українського народу Тараса Шевченка, бою під Крутами, Свято Зброї, Листопадового чину.

На Різдво у сільській читальні колядували, співали революційних пісень. Сюди селяни запрошували "Вертеп", козаків-колядників, а на старий Новий рік - "Маланку". Стрільківчани у релігійні дні міцніли духом, ідейними переконаннями у справедливості своєї праці для майбутнього української нації, що знемагала у ярмі.

Доречно буде згадати, що сільські “Просвіти” постійно дбали про виховання у своїх лавах національно свідомої матері, дружини і дівчини. Відомо, що без них не виховати справжню, міцну сім’ю, стійку проти негативних впливів. У середовищі “Просвіти” вони виховувались на ідейних чеснотах, які варто процитувати.

Для жінки:

1. Виховуй свої діти в рідній вірі і на чесних та свідомих громадян українського народу.

2. Будь своєю чоловікові і своїм дітям не тільки дружиною і матір’ю, але й найкращою опікункою та порадицею у клопотах щоденних.

3. Не борони своєму чоловікові належати до читальні, кооперативи та інших культурних установ у селі, заходити до них, бо ті товариства працюють на користь і добро.

Для дівчини:

1. Знай, що не так краса тіла, як чесність, працьовитість, розум і ввічлива поведінка подобаються людям і є окрасою дівчини.

2. Пам’ятай на кожному кроці, щоб якимось поганим учинком не кинути на себе сорому та не спричинити обмови.

3. Вийди заміж тільки за українця і за свідомого та твердого й чесного й будеш з ним щаслива та інше.

“Просвіта” виховувала у юнаків і юнок почуття високих культурних взаємин. Вони були такі чисті й благородні, що дивували навіть окупантів. Більшовики ж принесли з собою в українські села пияцтво, алкоголізм, сімейний розлад та брутальність, і ці “міни” сповільненої дії спрацьовують ще й дотепер.

Як наслідок національного виховання у добу великої боротьби за УССД, у лавах ОУН, потім УПА українська жінка, дівчина з самовідреченням працювали у вирі революційної роботи. Вони переховували зброю, нелегальну літературу, виконували обов’язки санітарки, кур’єра, зв’язкової.

Стрілковецька “Просвіта” справою національного виховання охоплювала чимраз більше людей. Охочих послухати патріотичне слово ставало все більше. І для цього потрібно було нове приміщення, куди б сходилися всі бажаючі.

У 1928 р. вирішили почати будівництво Народного дому у центрі села. Організаторами будівництва виступив О. Палінка зі своїми однодумцями, якими були В. Капушта, М. Капушта, М. Черсак, І. Черсак, П. Галяс, І. Галяс, І. Юзьвак, В. Стецько, П. Стецько, І. Данилюк, В. Бицик, М. Кармаліта, І. Калинчук, І. Івасюк, І. Бойко, І. Костецький.

Сельчани створили відповідний комітет і почали збір пожертв. Самотужки ламали камінь в урочищі “Симаниха” і на “Гладкій горі”. Перший камінь заклав віт М. Калинчук. Мурували будівлю відомі брати-мулярі Мартюки зі Скала-Подільської. Але через брак коштів та матеріальних ресурсів будівництво рухалось повільно.

У 1931 р. почали зводити другий поверх з випаленої цегли. Для її виготовлення у селі побудували навіть цегельню. При цьому й продавали цеглу іншим селам, а виручені гроші використовували для подальшої розбудови Народного дому.

Нарешті у селі виріс двоповерховий будинок з червоної цегли, каменю і цементу - краса й гордість стрілковчан. Такої будівлі не було ні в одному селі Борщівського повіту.

На першому поверсі будинку розташували читальню “Просвіти”, великий зал для зібрань, канцелярії товариства.

У будинку визначили місце для кооперативи “Будучність”, філії молочарні “Маслосоюзу”, де змонтували відповідну техніку для вироблення масла, морозива та інших молочних продуктів.

До Народного дому перенесли свою діяльність товариства “Сільський господар”, “Рідна школа”, “Луг”, “Відродження”, яке безкомпромісно боролось з алкогольною та тютюновою пошестю у селі. Все більше молодих людей зарікалось не пити горілки і не курити. У просвітніх товариствах працювали молодіжні секції, при яких гартувалися юні патріоти. Секція молоді на чолі з головою товариства “Рідна школа” створила футбольну команду “Хортиця”, яка прославилася у спортивних змаганнях на Борщівщині. Члени цієї команди майже усі загинули у визвольній боротьбі ОУН, УПА.

При читальні “Просвіта” функціонував також дитячий садок.

Вихователька Оля з Львівщини засівала у дитячі душі зерна добра й любові до рідного села. Пам'ятають, що водила їх на

екскурсії до лісу, на річку, в поле, знайомила з назвами вулиць, полів, горбів. Але найперше вона вела діток до рідної церкви.

Як уже згадувалось, старше покоління фронтників ЗУНР і УНР розповідало молоді про героїку Чортківського пролому, трагедію Української Галицької Армії в трикутнику смерті від тифозної епідемії, переможний похід об'єднаних армій ЗУНР і УНР на Київ 1919 р.

Спогади старших зароджували у молоді почуття ненависті до окупантів України, збуджувало інстинкти національних борців.

Польська влада переслідувала просвітніх діячів, арештовувала і запроторювала до політичної в'язниці у Березі Картузькій, але зупинити переможного поступу Національного Духа не могла.

Члени товариства "Просвіта" щорічно обговорювали успіхи та проблеми поточних справ національного виховання села. 19 лютого 1939 р. на зборах товариства заслухали звіт голови за минулий рік та вибрали керівництво у наступному складі: голова - Іван Данилюк 40 р., заступник голови - Василь Галяс 39 р., секретар - Петро Сливка 26 р., скарбник - Дмитро Гранчак 25 р., бібліотекар - Василь Капушта 23 р., члени управи - Петро Зьомчак 30 р., Григорій Бойко 33 р., Василь Ориняк 27 р., Михайло Чорній 29 р., Григорій Калинчук 28 р.³⁵

До управи залучили молодь віком від 25 до 30 років, сподіваючись заактивізувати діяльність "Просвіти". Однак події Другої світової війни пригальмували молодіжний порив. У 1939-1941 рр. активісти потрапили під молот советського тоталітаризму.

Товариство "Просвіта" перестало працювати лише з початком німецько-російського конфлікту. 9 листопада 1941 р. просвіт'яни села зібрались на своє засідання в умовах німецької окупації. На збори прийшло понад 300 осіб, які хотіли почути новини. Присутні хвилиною мовчання вшанували жертв більшовицького терору села. Було зрозуміло, що "німецькі визволителі" зовсім не кращі за більшовицьких. Солтис села Василь Стецько вимушено зачитав заклик борцівського ляддвірта графа фон Райскреберта, щоб засіяти усі землі на 1942 р.

Отець Харук закликав присутніх до праці, "щоби надолужити те, що ми стратили за два роки. Щоби діяльність відновити треба гідного виділу".

На пропозицію пароха до управи вибрали головою Івана Бойка с. Василя, заступником Івана Стецька с. Григорія, секретарем Володимира Олійника, скарбником Дмитра Калинчука с. Василя, бібліотекарем його брата Петра, членами управи Григорія Івасюка, Михайла Галяса с. Данила, Петра Калинчука с. Миколи, Петра Малиника, Михайла Рокочого, членами контрольної комісії: Миколу Капусту, Миколу Калинчука с. Михайла.

Але розгорнути діяльність товариства в умовах німецької окупації було справою безнадійною. Невдовзі німецькі чинники наказали перейменувати “Просвіту” на Українське Освітнє Товариство (УОТ). Згодом гестапо почало виловлювати активістів. Під час зборів могли заарештувати кожного й відправити до чортківської в’язниці або на каторгу.

Згодом до Східної Галичини повернулись більшовицькі окупанти, які заповідливо продовжували справу своїх попередників з 1939-1941 рр. Активістів “Просвіти” спіткала лиха доля на фронтах у Центральній Європі та більшовицьких тюрмах і концтаборах.

Підсумовуючи вищесказане, слід визнати, що товариство “Просвіта” у Стрільківцях зробило велетенський перелом у національній свідомості селян, який не в силі остаточно були знищити російські окупанти впродовж сорокалітнього поневолення краю.

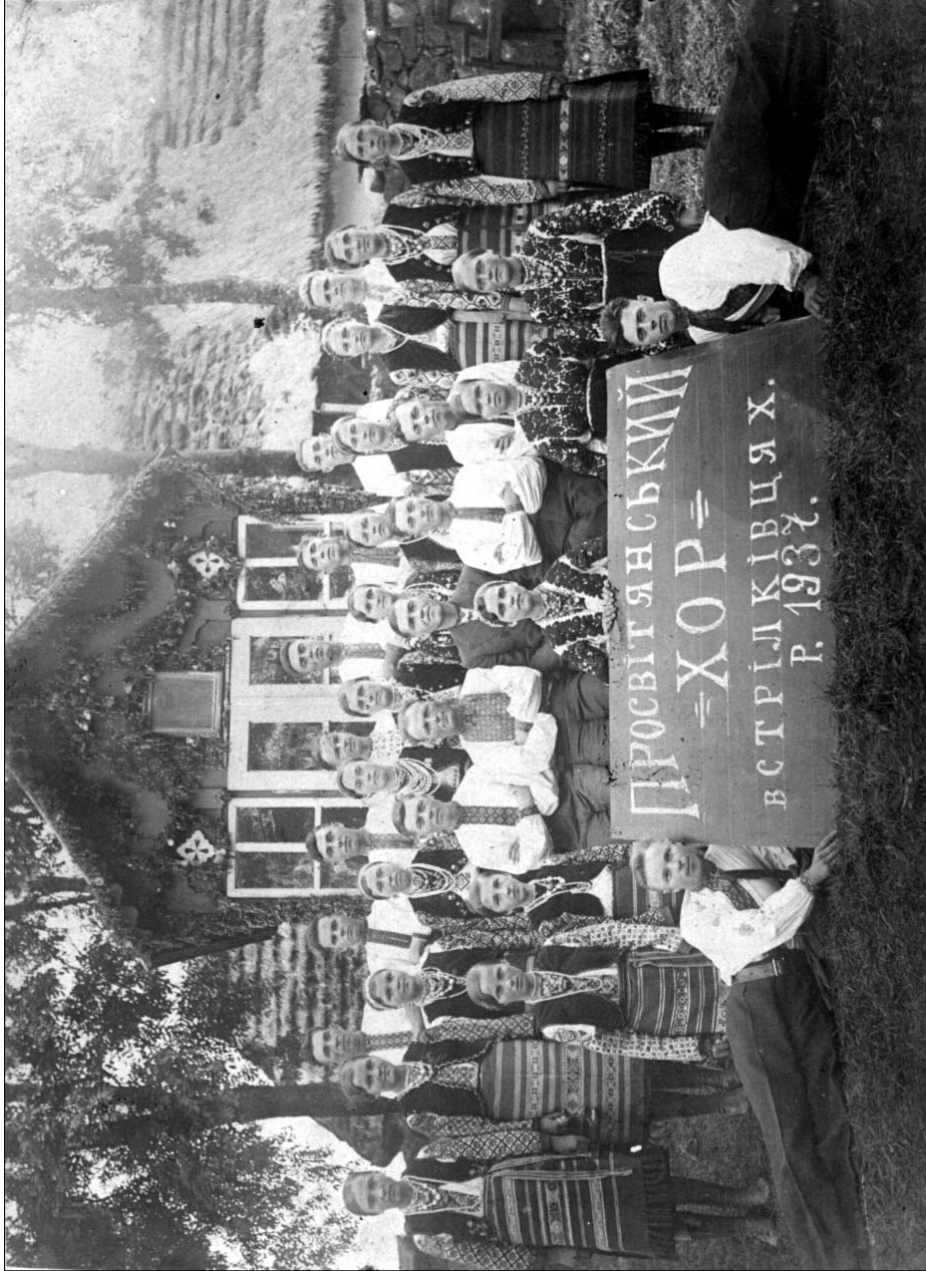
Будинок колишнього Народного дому села (сучасний вигляд).

Управа читальні "Просвіта" у с. Стрілківці. В центрі отець Іван Харук,

Церковно-читальняний хор у с. Стрілківці. У центрі отець Іван Харук, 1933.

Молодіжний хор при читальні "Просвіта" с. Стрільківці, 1937 р.

Пам'ятна світлина стрілковчан з нагоди побудови читальні "Просвіта", 1936 р.

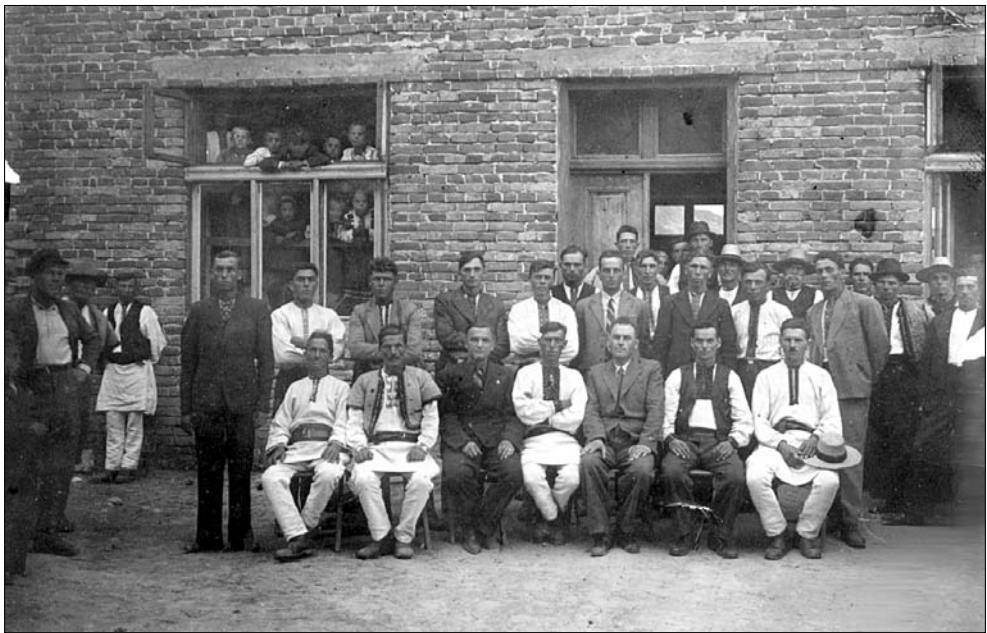
Хор товариства "Просвіта" біля будинку "Просвіти". У центрі керівник хору, дяк Володимир Олійник, чл. ОУН, 1938 р.

Жіночі курси товариства "Просвіта" біля читальні. Керівник Ольга Лотоцька (у центрі).

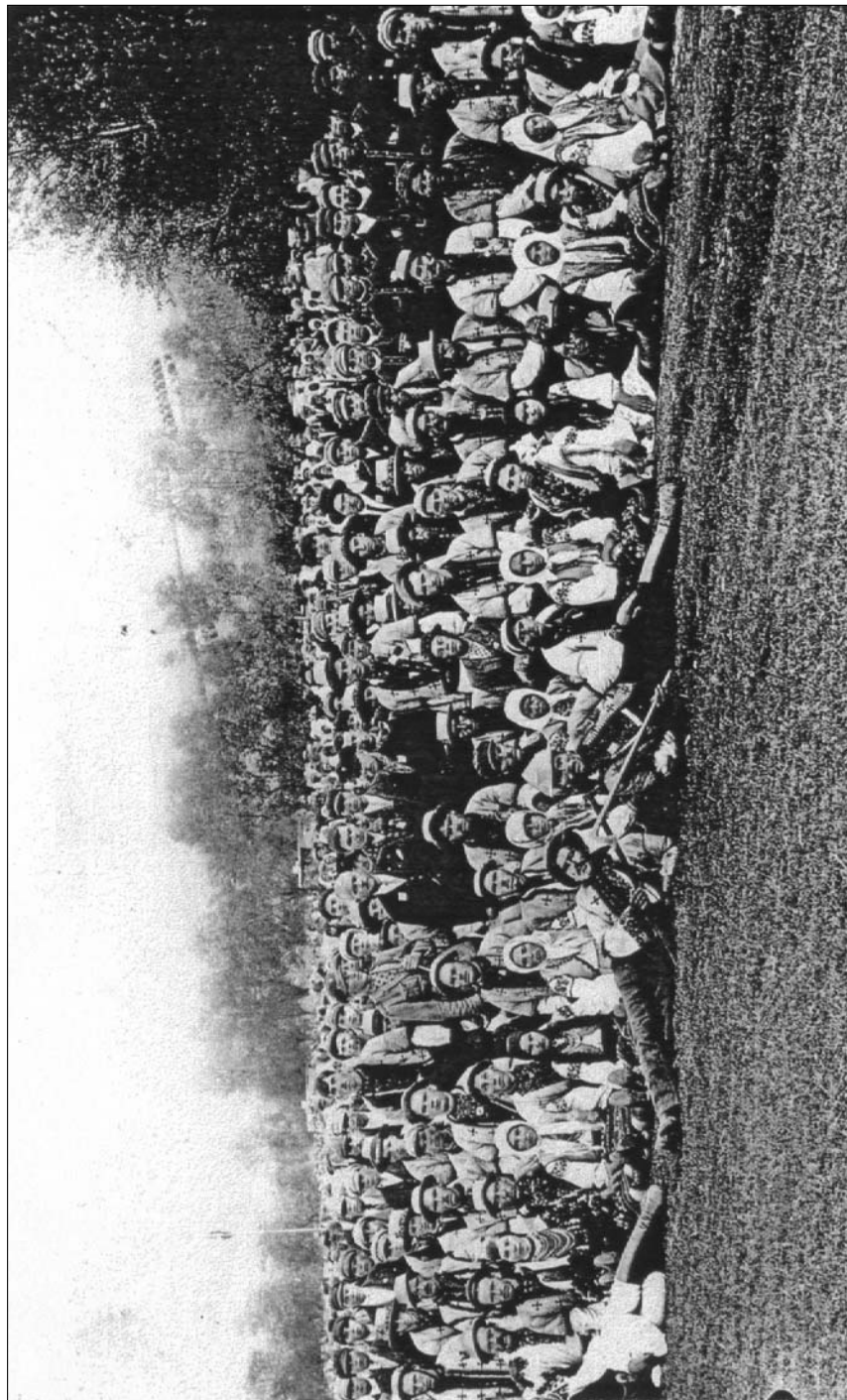
Вихованці дитячого садка у Стрілківцях біля читальні товариства "Просвіта".
У центрі вихователька Ольга Лотоцька зі Львова.

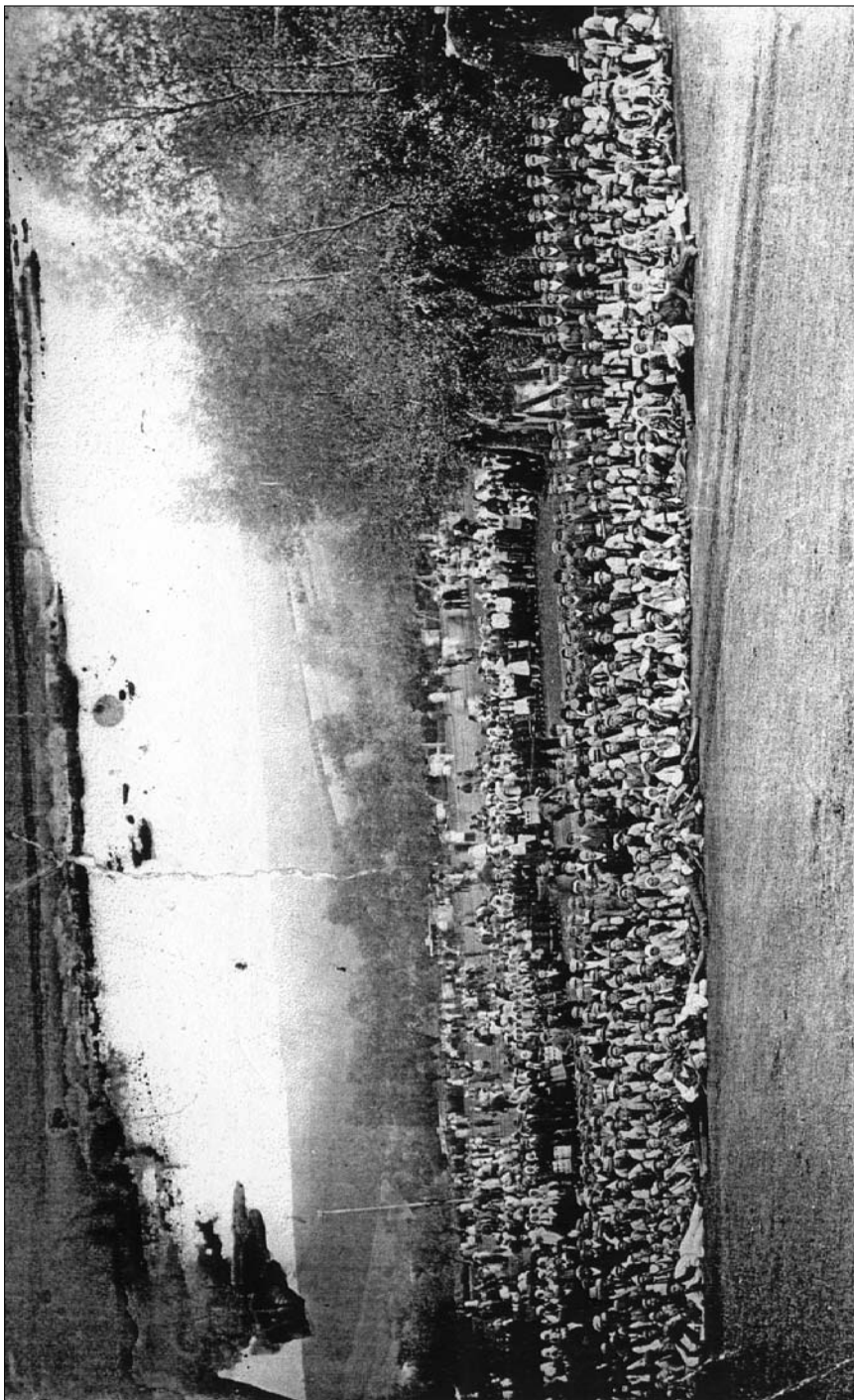
Молоді чоловіки біля просвітянської читальні, 1938 р.

Фестивали стрілковецької молоді на "Широкої долині". Зліва польський жандарм.

Учасники фестивалю на "Широкій долині".

На «Широкій долині» великий збір «луговників».

Під січковим прапором

На переломі XIX-XX століть східні галичани відродили у себе стару традицію козацької боротьби за волю України, що жила в поезії Тараса Шевченка та козацьких піснях і переказах.

5 травня 1900 р. діяч української радикальної партії доктор Кирило Трильовський заснував у с. Завалє Снятинського п-ту на Станиславівщині перше товариство "Січ". І ця організація дала могутній поштовх молодіжному рухові під австро-угорською окупацією краю.

Січові товариства, що зароджувалися з традиції козацької Січі, були зрозумілі уярмленому народові. У них виховувалась молодша генерація українського селянства. "Січ" навчала молодь ідейної і практичної боротьби за волю України, гартували її дух та підготовляла до визвольних змагань, у яких січова ідея виросла в загальноукраїнський ідеал боротьби за волю України.³⁶

У Стрільківцях засновником "Січі" виступив учитель початкової школи Дмитро Петришин. На початку 1913 р. він направив до Львова листа з проханням затвердити статут сільського січового гуртка і надіслати необхідні документи. Однак через державні бюрократичні перепони справа зі створенням "Січі" у селі затягнулася до 1914 р. Активіст січового руху в селі Петро Черсак у листі до Головної Управи товариства в квітні 1914 р. добивався якнайшвидшого узаконення діяльності товариства, щоб можна було на Великдень зібрати загальні збори села.³⁷

У цей період європейські держави готувалися до війни, і стрільківчани, відчуваючи, що гряде велика доба боротьби за власну державу, намагалися іти в руслі політичних подій.

Першими членами товариства "Січ" у Стрільківцях стали Петро Черсак, Василь Галяс, Олекса Матлак, Іван Галяс, Дмитро Галяс, Іван Ангелюк, Іван Бойко, Василь Бойко, Василь Калинчук, Іван Калинчук, Дмитро Шманько, Михайло Гудз.³⁸

Молоді юнаки у лавах "Січі" під керівництвом кошового Петра Черсака і коменданта Олекси Палінки вивчали історію України, виконували військові вправи, організовували спортивні змагання, співали маршових пісень тощо.

У Львові водночас було затверджено статут "Товариства Січових Стрільців". 18 березня 1914 р. засновано перше стрілецьке товариство.

тво під назвою “Січові Стрільці”. До цього напівтаємного руху почала приєднуватись провінція. Безперечно, що ці ідеї докочувались і до сіл Борщівського п-ту.

Навесні 1914 р. стрілецькі товариства почали підготовку до крайового Сокільсько-Січового Здвигу, що мав відбутися 28 червня. Коли ж понад 500 обмундированих стрільців у Львові стали до бойових вправ на площі “Сокола-Батька”, надійшла звістка, що у Сараєві - столиці окупованої Австро-Угорщиною балканської провінції Боснії від кулі сербських патріотів упав наслідник престолу архікнязь Фердинанд з дружиною. Почалася Перша світова війна, в якій найактивнішу участь взяли “січовики”.

Були серед них і стрілковці: Микола Лукаш, Михайло Юзьвак, що загинув на Маківці (про нього розповідь далі), Ілля Стецько, Григорій Вівчарик, Микола Ткачик, Іван Данилюк, Микола Капуста, Іван Скрицький, Іван Кінзерський.

Усі вони з честю пройшли фронтовими дорогами Визвольних Змагань і не зганьбили синьо-жовтого прапора, який освятив їм Голова Української греко-католицької церкви - митрополит Андрей Шептицький.

Ой на горі, на Маківці

На цій вершині висотою 953 метри, яку можна побачити по дорозі на Сколе Львівської області, де у квітні-травні 1915 р. шаленів кривавий герць нині відновлено невеликий цвинтар - єдиний свідок стрілецької слави.

Від кожного стрілецького хреста тут віє чимось величним і незабутнім. “Спіть, хлопці, спіть, спіть, - про волю, долю тихо сніть”, - шумить-шепоче над ними карпатський праліс. У безкінечному пом'янику борців за волю України, серед полеглих на Маківці знаходиться ім'я вісімнадцятилітнього стрілковця Миколи Юзьвака, який впавав тут у кривавому бою.

Після Першої світової війни та загибелі Західно-Української Народної Республіки польські окупанти хрести руйнували.

Українським патріотам не дозволяли молитися перед Хрестом - пам'ятником за упокій душ Героїв. У роки більшовицької окупації ли-

ше одиниці пам'ятали про цвинтар героїв й відвідували його. Надзвичайно зворушливо у ті роки звучали рядки поета Олесея Бабія:

**...Мандрівнику! Йди до верхів,
Вклонися тіням тих борців,
Що прагнули у люту днину
Підняти схилену калину,
Розвеселить Україну!**

Важко сьогодні дослідити, яким чином юнак із Надзбруччя опинився у лавах усусів на Маківці. Напевно, мав гаряче серце, виховане у лавах січового товариства.

Відомо, що з початком Першої світової війни до лав січового стрілецтва у місті Стрию зголосилось понад 10 тисяч добровольців з числа національно свідомої молоді Східної Галичини. Але австрійське командування намагалось розчинити галичан в імперській армії, тому дозволили сформувати лише 2,5-тисячний легіон. Стрільців обмундирували, озброїли гвинтівками застарілого зразка, прийняли від них присягу й погнали на фронт. Однак ці молоді юнаки, просякнуті національним духом, дали власну присягу - **волю здобути або дома не бути**, і власною кров'ю засвідчили про цей святий ідеал.

Побоюючись ідейного впливу стрілецтва на українців інших частин, австрійське командування кидало юнаків у найбільш загрожені ділянки фронту. Так, узимку 1914 р. їх розчленували на двадцятки й примусили у лютий мороз по пояс у снігу переходити фронт у Карпатах і діяти в російському запіллі. Проте стрілецтво вижило і засвідчило про свою боєздатність на горі Маківці.

Зазначимо, що гора Маківка у квітні-травні 1915 р. забезпечувала оперативний простір воюючих держав по всьому фронту, тому кілька разів переходила з рук в руки. На цьому відтинку фронту наступали російські війська генерала Каледіна. Саме навесні 1915 р. російський цар Микола об'їжджав фронт, отож генерал Каледін вирішив потішити самодержця перемогою.

Опівночі з 28 на 29 квітня 1915 р. російські війська розпочали штурм Маківки, обсаженої австрійськими та угорськими військами й галицькими ополченцями. Будучи заскоченими зненацька, вони майже не оборонялися. Українські Січові Стрільці в той час двома куренями стояли на відпочинку поблизу Маківки у ма-

ленькому селі Грабівцях. Усусів негайно кинули на пробій. Крізь артилерійський вогонь пішли в атаку. Від стрімкого удару перша російська лінія оборони захиталась, а за нею і друга. Одержимі національним духом і ненавистю до віковичного ворога України українські борці скинули московитів до підніжжя гори.

Відбиті становища стрільці утримували до полудня. Потім на зміну їм прийшли угорці. А вночі 30 квітня московські війська поновили наступ на Маківку. Як і попереднього разу, австрійське командування кинуло стрільців для порятунку ситуації. Черговий алярм. Пішли знову ті самі, і серед них стрілковчанин юнак Микола Юзьвак. Бій тривав цілий день, під час якого українські вояки не тільки відбили ворога, а й захопили три кулемети і 173 полонених. 1 і 2 травня російська піхота продовжувала наступати, але безуспішно. На побоевищі, як описує стрілецький хроніст, залишилась сила-силенна тих, яких царизм гнав “за веру і отечество”, що сірою плахтою вкрили Маківку.

Це була перша перемога українців після поразки 1709 р. під Полтавою. З тих пір минуло 206 років неволі. З приводу перемоги українського січового стрілецтва на Маківці австрійський генерал Фляйшман у фронтівому наказі писав, що усуси **“можуть гордо глядіти на свої подвиги, бо повсякчасно залишаться в історії слава їх хоробрих діл та золотий лавровий вінок в історії вашого народу”**.

За перемогу на Маківці Українські Січові Стрільці заплатили смертю 34-х побратимів, 83-ма пораненими.³⁹

Бої січового стрілецтва за Маківку визначили перелом у військових операціях на користь німців та австрійців. Російські війська змушені були відступити. На їх плечах усуси увійшли до визволеного Галича - старовинної столиці Галицько-Волинської держави, де підняли на знак перемоги синьо-жовте знамено. Стрілецький героїзм на Маківці був доказом того, що може здійснити навіть невелика сила, захоплена Національною Ідеєю. Заради неї загинув молодий стрілець Микола Юзьвак.

Вічна йому пам'ять!

Бій на Маківці 1915 р. Картина худ. В. Климка, 30-ті роки XX ст.

*Галяс Василь Миколайович,
1900 р. н., вул. Кут. Січовий
стрілець УГА. Воював під
Києвом разом з Миколою
Капустою. Служив в дивізії
"Галичина". 1944 року під
Бродами потрапив у полон.
Засуджений. Помер 18 січня
1948 р. у таборі
м. Свердловськ, Росія.*

Микола Капуста, січовий стрілець.

Микола Капуста, січовий стрілець з бойовим побратимом. 1916 р.

Микола Капуста з дружиною Федорою. 1925 р.

Родина Капустів. 1930 р.

Колишній січовий стрілець Григорій Вівчарик з дружиною Марією і дочкою Михайлиною.

Зліва Іван Калінчук 1895 р.н., воїн Армії УНР. Загинув 1945 р. в складі Червоної армії у Східній Пруссії.

Хрест (орден) Симона Петлюри. Встановлений 22 травня 1932 р. Головною Командою військ УНР в еміграції для колишніх вояків, учасників Визвольних Змагань 1918-1920 рр. Знайдений у господарстві Ганни Січової, дочки чл. ОУН Василя Гудза.

Пропам'ятна військова відзнака Української Галицької Армії (Галицький хрест). Встановлена у серпні 1928 р. Колегією старшин (25 осіб) для всіх колишніх вояків УГА. На

зворотному боці відзнаки є напис: "У.Г.А. - 1918 за Україну її волю, за честь і славу". Знайдена там само.

У лавах Великого “Лугу”

Із загарбанням Східної Галичини Річчю Посполитою у 1919 р. польський шовіністичний режим намагався знищити українські культурно-освітні товариства і завдав першого удару по довоєнних сокільських і січових організаціях, адже вихідці з них воювали у лавах Українського Січового Стрілецтва та Української Галицької Армії.

Упродовж трьохсотлітнього періоду власної історії польський режим ніяк не міг змиритися з незалежницькою ідеєю українського запорозького козацтва, що стояло в обороні прав і вольностей українського народу.

Слово “Січ” у душах українських патріотів видзвонювало заклик до боротьби й до смерті лякало польських колонізаторів Східної Галичини. Як наслідок, вони “Січі” заборонили й 1925 року дозволили заснувати товариства “Луг”, задовольнивши амбіції двох сторін. Поляки вважали, що із заборонаю “Січі” зліквідували ідею запорозького козацтва, українці в назві “Луг” вбачали запорозьку вольницю “Великого Лугу” й наповнювали діяльність товариства тим же козацьким змістом.

У Стрілківцях ветерани Визвольних Змагань також зустрілись із заборонаю владою “Січі” й “Сокола”, але 1925 р. з ініціативи Олексі Палінки та його друзів Василя, Семена, Івана та Панька Галясів, Миколи Капусти, Василя Стецька заснували товариство “Луг”.

У лавах “лугових” товариств виховувались майбутні члени підпільної Організації Українських Націоналістів, що гартувались до боротьби. Про це повідомляв владу комендант польської поліції в Королівці від 7 жовтня 1931 р.: “Доношу, - писав він, - що діяльність товариства направлена виключно з метою підготовки своїх членів до військового вишколу шляхом влаштування занять (...). Члени його дуже часто сходяться вечорами по кілька чоловік під проводом Василя Галяса і Олексі Палінки, колишнього коменданта “Січі”.

Гмінна рада в Королівці видавала різні накази, що сковували діяльність “Лугу”, звинувачували “луговиків” у невиконан-

ні статутних норм поведінки. Наприклад, члени товариства знехтували гасінням пожежі у єврейській школі в Королівці, поміщицького маєтку в Стрільківцях та інших господарств.

Після затвердження статуту товариства воно набрало у селі масовості. Юнаки і дівчата, як і в довоєнних товариствах, вивчали історію українського народу, вчилися фізичних вправ, займалися прийомами гасіння пожежі.

“Луговики” організовували фестини, концерти, змагання, стояли у почесній варті на Великдень біля Гробу Господнього в церкві, колядували та ходили з вертепом на Різдво.

“Луги” були напіввійськовою організацією. Польська влада, дозволяючи їх функціонування, сподівалась використати формування, як “гарматне м’ясо” на випадок конфлікту з СРСР. Українці в “Лугах” бачили ядро майбутньої новоствореної армії на випадок сприятливих міжнародних обставин.

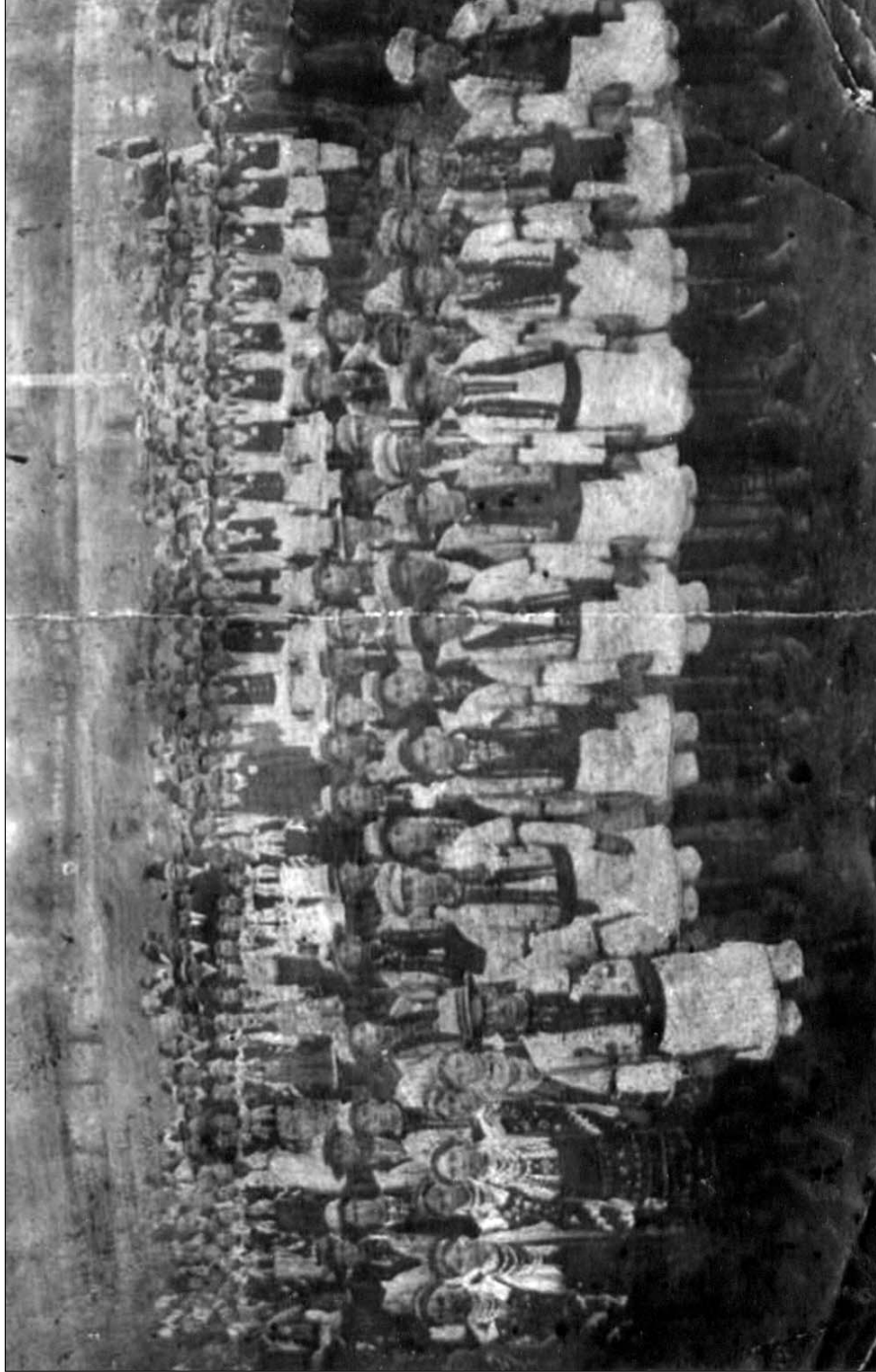
“Луговики” носили стилізоване напіввійськове сіро-зеленого кольору обмундирування і кашкети-петлюрівки, що нагадували їм воїнів УНР.

10 листопада 1932 р. тернопільський воєвода остаточно заборонив діяльність “Лугу”, але незабаром змушений був відмінити своє рішення. У тридцятих роках ХХ століття сільський “Луг” налічував понад 150 членів. очолювали товариство В. Галяс, заступник Михайло Рокочий і секретар Іван Черсак. 1937 року повітовий староста знову повідомляв владу, що в селі віддано працюють Михайло Кармаліта, Михайло Матлак, Василь Гудз, Василь Калинчук, Іван Черсак та інші.⁴⁰

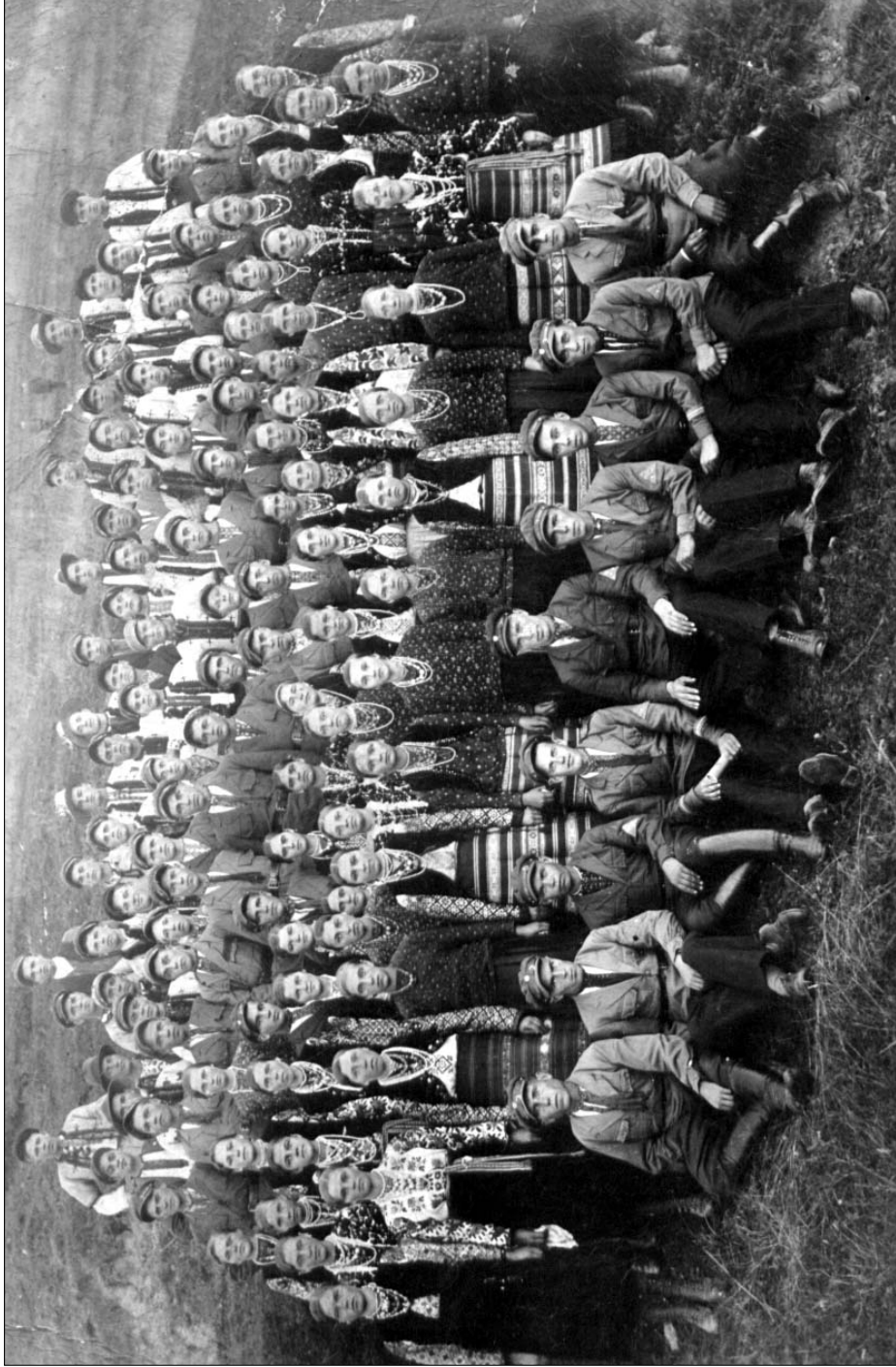
З нападом гітлерівської Німеччини та СРСР на Польщу “лугові” організації діяльність припинили. Советські окупанти Східної Галичини у 1939-1941 рр. обрушили на членів товариств репресії. “Луговиків” арештовували, судили, розстрілювали, і сподівання українців на створення з товариств ядра визвольної армії були поховані.

Товариство "Луж" с. Стрипівський.

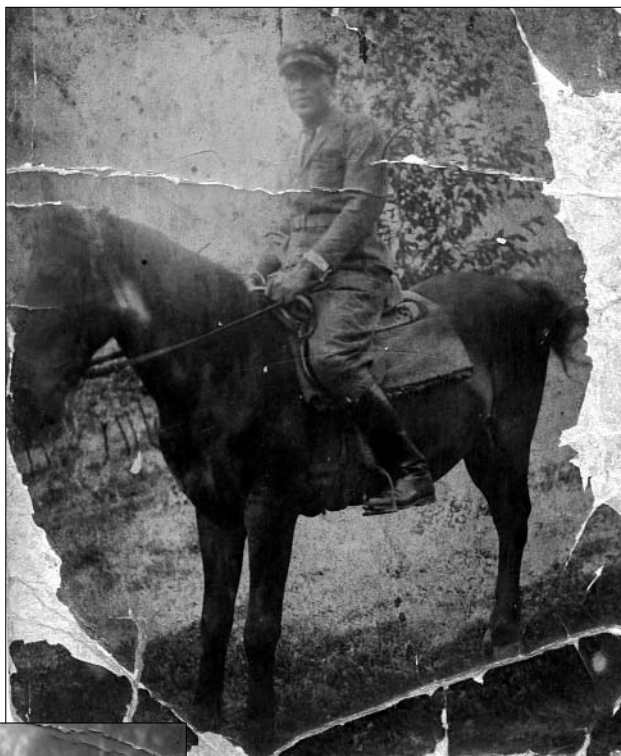

“Луговики” у 1930-х роках під час фестивалю на “Широкій долині”.

Стрілковецькі "луговники".

*“Луговик” Дмитро Балан
на коні.*

Стрілковецькі “луговики”.

Молодіжна секція товариства "Просвіта".

Футбольна команда членів юнацтва ОУН "Хортиця".

За рідномовну школу

Перша згадка про заснування школи у Стрільківцях датується кінцем тридцятих років XIX століття. Школа функціонувала при місцевій церкві до 60-х років цього століття і припинила своє існування через брак учителів.

Укінці XIX ст. діти відвідували школу у с. Пищатинці на клопотання селян австрійська влада 1891 р. відкрила у селі початкову школу. На її утримання гміна (сільська рада) зобов'язувалась щорічно виділяти 10 золотих ринських, а громада села 84 ринських. На місцеву шкільну раду покладалось зобов'язання забезпечувати школу папером, крейдою і чорнилом.

Одними з перших учителів у сільській школі були Василь Кохалевич і Дмитро Петришин. У 1911 р. сюди прибула учителька Марія Сталіжанка. Напередодні Першої світової війни народна школа у с. Стрільківці носила український характер. У співдружності з греко-католицьким священиком Віктором Чомкевичем у стінах школи панував національний дух, лунала українська мова і пісня.

Місцеві поляки у зростанні національної свідомості школярів бачили загрозу для свого існування й ополчились проти учителя Петришина. Цей учитель народився приблизно у 1883-1884 р. в Озерянах. Молодий і рішучий він був активістом читальні "Прогресу". Часто там бесідував з селянами, читав їм газети і книги, учив їх читати і писати. Незабаром на нього посипалися доноси.

Так, у донесенні за підписом В. Кохалевича Окружній шкільній раді від 8 листопада 1913 р. йшлося, що Петришин говорить про себе наступне: "Щом хотів - те зробив, і що схочу, те зроблю. Посів мій є добрий. Я що розпочав - то до загибелі робити буду". Далі в доносі писалося, що Петришин мріє усунути польську школу з села, **"запровадити Русь Україну і гайдамацьку січ"**. Але Петришин на це не зважав. Він пояснював селянам систему фальсифікації виборів до австрійського парламенту, розвінчував польські підкупи селян. За це проти нього польські шовіністи подали до суду. Почалися прямі погрози. Повітовий суд зобов'язав учителя сплатити великий штраф. Лише вибух Першої світової війни припинив переслідування проти нього.

Під час московської окупації краю у школі було відновлено навчання під російською назвою “Детский пріют Все-россійского союза городов”. У ході українсько-польської війни 1918-1919 рр. школа не працювала.

Із загарбанням Східної Галичини Річчю Посполитою польська держава донищувала українську школу, що відроджувалася з попелу війни. Незважаючи на протести селян, 1 жовтня 1925 р. оголосила про введення у школі двомовного навчання, тобто на польській і українській мовах.

Оскільки вчительські кадри в державі були з поляків, то незабаром польська мова запанувала у школі. Стрільківчани протестували. У 1930 р. при підтримці партії Українське Національне Демократичне Об'єднання (УНДО) до шкільної влади було надіслано заяву з протестом проти двомовності, яка фактично була одномовною. Заяву підписали 100 селян, але чиновники повітової шкільної ради подану заяву не взяли до уваги. Навпаки, оголосили, що заява є фальсифікатом і не відображає справжнього стану речей.

Стрільківчани вдруге організували плебісцит щодо мовного навчання, але й цього разу даремно. 10 червня 1931 р. польське Міністерство релігії і публічної освіти оголосило про запровадження у Стрільківцях двомовного навчання, яке фактично перетворилось на одномовне.

Такі обставини ще більше посилювали ненависть і конфронтацію між поляками та українцями у селі. Та попри все, сільські діти продовжували навчання. У 1930 р. їх чисельність сягала 147 учнів. За релігійною ознакою учні поділялись на 129 греко-католиків, 16 римо-католиків і 2 іудеїв. Незважаючи на ополячення школи, бажання селян учити дітей грамоті зростало. У 1932 р. школу реорганізували на двокласну, а 1936 р. на чотирикласну з польською мовою навчання.

Однак асиміляційні заходи Польщі засобами школи не впливали на зростання національної свідомості молодій генерації стрільківчан. Те, що не змогла дати школа у національному вихованні, діти отримували в сім'ях, рідній “Просвіті”, греко-католицькій церкві. Навпаки, заборона навчан-

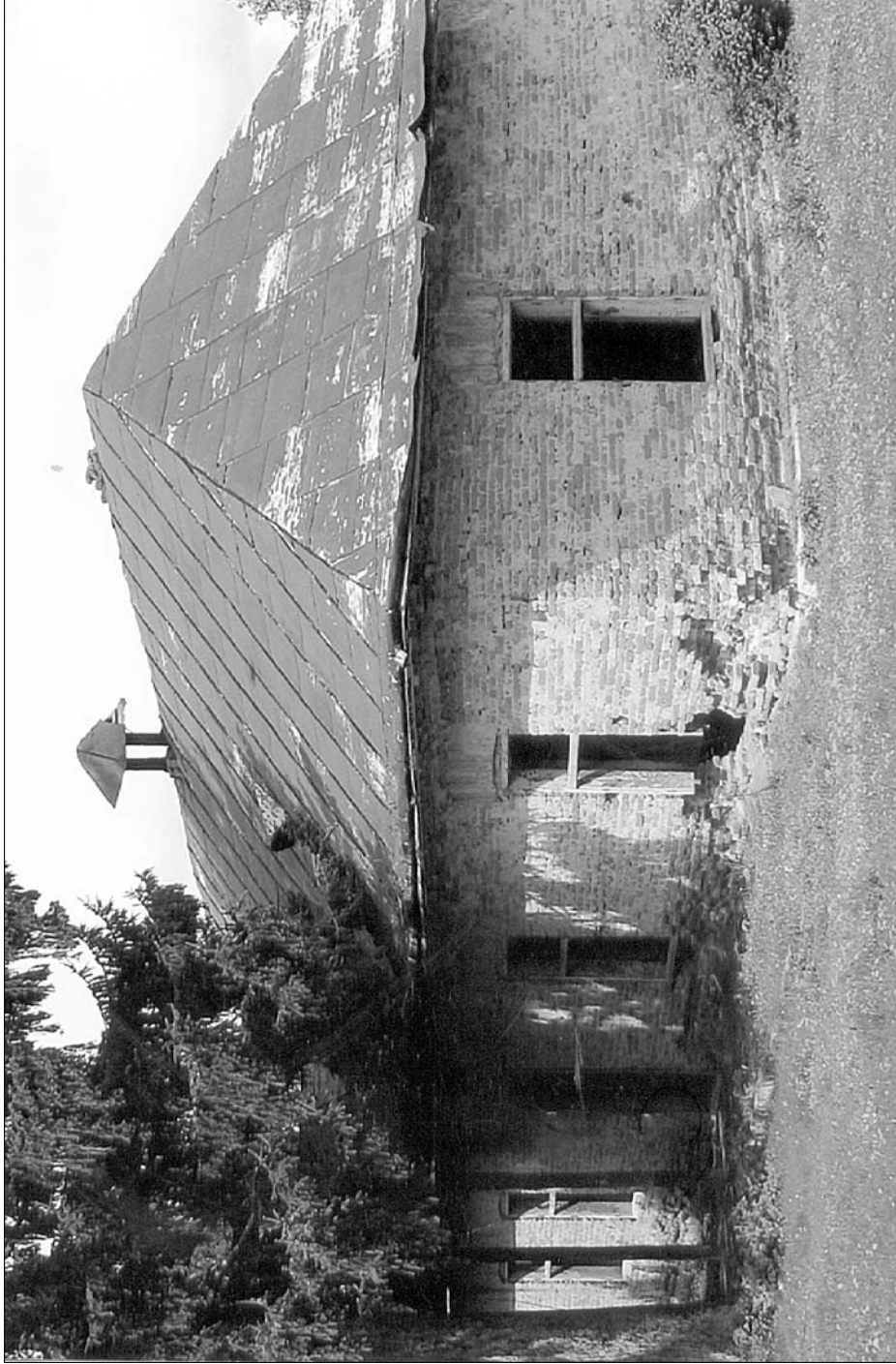
ня в школі рідною мовою сприяла зародженню національних почуттів у серцях юнацтва.

З приходом у 1939-1941 рр. советської влади польські учителі покинули школу. Частина з них поспішно емігрувала. У 1940 р. за радянської влади дітей навчали місцеві учителі, які закінчили гімназії, але не отримали праці. На канікули приїхав з Рима Іван Семирозум, який вчився на священика. Однак енкаведисти 16 червня 1940 р. його заарештували й розстріляли 20-21 липня 1941 р. в Умані.⁴¹ Навчати дітей взялася Дарія Харук - дочка місцевого священика, але 1944 р. вона виїхала на Захід.

У період нововідродженої української держави перед рідною школою села стоять ще більш невідкладні завдання, над якими працювали педагоги початку і середини ХХ століття.

Щоб запанував у її стінах дух Тараса Шевченка, Івана Франка та інших корифеїв української національної ідеї, потрібні неймовірні зусилля сучасних учителів, батьків, рідної церкви і держави. Як заповідав Іван Огієнко, тільки рідна школа виховує національно сильні характери, плекає національну свідомість, без якої неможливе формування нації і міцної державності.

Далі подаємо список директорів шкіл, які очолювали навчальний заклад від 1945 р. З їхніми іменами пов'язано складний етап комуністичного, а в умовах незалежної України - національного виховання молоді: **Дмитро Чорній (1940-1947 рр.), Галина Чернишова, Віра Степанівна, Раїса Мусійчук, Микола Титикало (1950-1960 рр.), Петро Калинчук (1960-1967 рр.), Іван Палінка (1968-1970 рр.), Зоя Галяс (1970-1973 рр.), Петро Калинчук (1973-1975 рр.), Іван Палінка (1975-1985 рр.), Адам Костецький (1985-1992 рр.), Михайло Кубай (1992-1996 рр.), Богдан Побер (1996-1998 рр.), Галина Кобилянська (від 1998 р. до сьогодні).**

Будинок школи побудований у 30-х роках XX ст., тогочасний типовий проект. Сучасна світлина.

2
Luzec skolsky
č. 5.

1
Strážkove, dnia 18/1. 1914.

L. k. Rada skolsna okregova.

Adresnie do kasarskeho wozwornia L. k. Rody skols:
okreg: z dnia 12/12. 1913. č. 2077 - poroklada
podpisany Kazad skolsny z zatačenim pisemne
usprawiedlivienim tutejšeho naučyciela Petryxyje
z wyjasnienim stavu práce v następujacych
č. 4. čl.:

L. k. Rada skolsna okregova v zpravozdaniem z
dnia 24/1. 1913 č. 118, pacyla zatačenie pi skolsk
dnin nauki skolsnej na rok skols: 1912/13. v zduh
ktoreho stosovano si z v udricovani nauki tak cely
skol: 1912/13. Petryxyja navet za dva podycra skol:
obrymal kominerovye za godiny nadskovizkome.

11. Dnia 2. prveho 1913. po rozdrizeni klas
mialy tutejši zvon naučycielstvie i po vspolnejm
obmysleni podnietu godin nauki skol: na die: z.
1913/14. podycit podpisany Kazad skolsny ta sama
iloje godin nauki v škole - jak byla vskazana
podnietem z: skol: 1912/13. nastepnie ulozony podniet
godin na z. k. podycitono L. k. Rade skolsk. okr:
de kasarskeho zatačeni z kazad skolskeho
z dnia 16/1. 1913 č. 59. cely L. k. Rada skolsk. okr:
v zpravozdaniem z dnia 13/1. 1914.

Petruszyn i w r: szkol: 1912/13 nieudzielał nauki dopóki
 jak jej nie przyjął naukę gimnastyki dla chłopcuw
 4. godzin tygodniowo w godzinach nadoboriarstwa
 wpr. - Na dzień: r: szkol: 1913/14 uczył Petruszyn
 stanowca i najinic praca tejże nauki uczył p: Helian
 kę i podał usmie do wiadomości Zarządu szkolnego
 że nie przyjmie żadnych godzin nauki nadoboriarstwa
 i że nie chce się w żaden sposób reżimować i że dla niego
 jest to nieodpowiednie wynagrodzenie itp.
 Z tego powodu Zarząd szkolny nie nalegał na woła
 Petruszyna objąć sam naukę dopóki nie przyjął tak
 chłopcuw jak i dziewcząt i dla spokoju i zgo dy bezin
 teresownie lahszą ps 4. godzin tygodniowo wpr.
 że Petruszyn nie chce się zajmować nauką godzin nad
 oboriarstwa to nie jest nic dziwnego - on woli prac
 siadować w szkolni gm: i dawać naukę ciekawym takim
 wój bez interesu i, bez bigamizmu dopóki będzie
 miał dla siebie perspektywę i w godzinach 5 to 10-11
 uocy a także niedzieli i wista od godziny 2- to 8-9.
 Petruszyn nie chce się wpr. i bieżącej pracy z szkolni i
 mówi: Mój szkolnik - mój szkolnik i mój szkolnik mój
 szkolnik. To jest mój szkolnik. A mój szkolnik - mój
 szkolnik mój szkolnik. Mój szkolnik mój szkolnik.
 Narod w wsi buntuje na karcym kroku, powstaje
 je powstaje hier: nauki i nie chce się nadziwić. że
 hier: szkoły zastanowi usunąć i on karamuje w
 Stralhorstach i karamuje inne porządki - mój
 szkolnik i wsi - mój szkolnik i mój szkolnik i mój
 szkolnik i mój szkolnik i mój szkolnik i mój szkolnik
 mój szkolnik i mój szkolnik - mój szkolnik i mój szkolnik.

W. Kochalowicz
 kier: nauczyciel

Донесення польського керівника школи В. Кохалевича на українського
 учителя Дмитра Петришина про виховання ним дітей у національно-
 му дусі. Фрагменти 1 і 2 сторінок. 18 січня 1914 р.

**RADA SZKOLNA POWIATOWA
w Borszczowie.**

Borszczów, dnia 1 kwietnia 1925

L: 2960

Przedmiot: Skradankowa

Orzeczenie w sprawie języka
nauczania

DO OGŁOSZENIA

Ponieważ z prowizorycznie oznaczonego w myśl §. 11. rozporządzenia Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 7. stycznia 1925. (Dz. U. Rzp. P. Nr. 3, poz. 33) obwodu 1 kl. szkoły powszechnej, dotychczas z ruskim językiem nauczania, — w Skradankowej wpłynęły ważne deklaracje z żądaniem ruskiego (rusińskiego) języka nauczania od rodziców (opiekunów) 82 dzieci i ważne deklaracje z żądaniem państwowego języka nauczania od rodziców (opiekunów) 30 dzieci, przeto na zasadzie art. 3, ustawy z dnia 31. lipca 1924. (Dz. U. Rzp. P. Nr. 79 poz. 766) i §. 12., powołanego na wstępie rozporządzenia Pana Ministra W. R. i O. P. z dnia 7. stycznia 1925. Kurator Okręgu Szkolnego Lwowskiego rozporządzeniem z dnia 22 kwietnia 1925. L: 7975 /I. N. orzekł, że w 1 klasowej państwowej szkole powszechnej w Skradankowej językiem nauczania jest ~~język państwowy~~ — ~~ruski (rusiński)~~ — wykład dwujęzyczny, to znaczy: nauka odbywa się w języku państwowym i ruskim (rusińskim) według rozkładu godzin, przepisanego rozporządzeniem Pana Ministra W. R. i O. P. z dnia 29. lipca 1925. L: 12335/1, (Dz. U. Min. W. R. i O. P. Nr. 13. poz. 125. str. 228.)

Od niniejszego orzeczenia przysługuje interesowanym rodzicom odwołanie do Pana Ministra W. R. i O. P. w ciągu dni 14 od wywieszenia ogłoszenia w lokalu Urzędu gminnego.

Odwołanie winno być wniesione na ręce Inspektora Szkolnego.

Oczem zawiadamiam

Розпорядження Повітової шкільної ради у Борщеві про запровадження у Стрільківцях двомовної системи навчання 1 жовтня 1925 р.

Квестіонар

1. Повіт, громада, пошта Борщів, Стрілківці, П. Королів
2. Тип школи (кілько класова) однокласова
3. Викладава мова тепер українська
4. Викладава мова в р. 1922 українська
5. Кількість дітей після народности і віроісповідання 120 дітей на -
угодности української, а 10 місцевих латинників
6. Чи переведено плебісцит і яка відповідь від кураторії (дата і число розп.) плебісцит перевірено, боюлого Кураторії Була нехотівши
7. Плебісцитові надужиття після точних даних і
8. Імена і назвиска учителів після народности, літ служби і по змові студій та віку Учителів з народности польської має 8 літ служби, а вчителька української Євгенія в роки польської рідної 1894р.
9. Чи є шкільний будинок і о кількох саях є о одній саях
- а) власний — мурований — ~~дерев'яний~~
- б) наймлений
- в) чи була субвенція на будову школи ні
10. Кілько громад і котрі не мають школи Всього 600 душ
(число населення)
11. Імя і назвиска інспектора, його студії Бучинський П. А. з с.м. Козарівка
- а) відношення до нашого учительства ніби обидває
- б) відношення до школи прихильнає (вруч)
- в) відношення до укр. дітвори прихильнає
12. Чи були урядові перенесення учительства у тамошньому повіті в часі від 1926 — 1928 р. зрешен небуло з яких причин? —

Стрілківці, 26/4 1929
о Харук

Анкета про стан української школи у с. Стрілківці.
Заповнена отцем Іваном Харуком 26 квітня 1929 р.

Польський костел (сучасне фото) як свідчення іноземної присутності на наших землях.

Учні "Рідної школи" у Борщеві. Серед них стрілковчани.

Проти польської асиміляції

У відповідь на асиміляційний наступ Польщі стрілковці 14 січня 1925 р. відкрили у селі гурток “Рідної школи” ім. Івана Франка. Гурток очолили голова Панько Юзвак, заступник Микола Капуста, секретар Григорій Івасюк, скарбник Василь Галяс с. Миколи, бібліотекар Василь Стецько і члени управи: Павло Чорній та Дмитро Сенюк.

На зборах 14 січня 1925 р. патріоти села стверджували, що на шляху національного відродження стає нова “оборонна точка”. Боротьба за життя нації мусила починатися від самих основ, оборони нашого покоління від винародовлення. Бо якщо молоде покоління буде перейняте ідеалами нації, її традиціями, змаганнями - то й будучність нації буде запевнена. У зв'язку з наступом Польщі на українські інтереси, насильницьке перетворення українських шкіл на польські, гурток “Рідної школи” заявляв, то стає до оборони українства і буде співпрацювати з товариством “Просвіта”, рідною кооперацією, товариством “Січ” та іншими національними формаціями.

Цікаві думки про завдання “Рідної школи” були проголошені на зборах 24 січня 1926 р., на яких виступив представник повітової управи і наголошував про трагічні наслідки недавніх Визвольних Змагань. **Їх причиною були брак національної освіти, розуміння ваги хвилі та фахових людей біля керма держави.** Згадав приклад плідної праці чеської “Матиці” і польських товариств, завдяки яким ті народи відвоювали свободу. Далі наголосив про сумні наслідки виховання української дітвори у польських школах, де вони не навчаються рідної історії, а найбільш народні герої фігурують як злочинці і гайдамаки.

За десять років функціонування у селі товариства “Рідна школа” кількість його членів налічувала 38 активних осіб, які морально й матеріально сприяли підтримці “Рідної школи” у її супротиві ополченню молоді.

Польська влада різними підступними діями намагалась розколоти діяльність товариства, посяяти апатію і зневіру членів до освітньої діяльності.

Лиш у тридцятих роках діяльність товариства активізувалася, коли при його керівництві стали отець Іван Харук та Іван Юзьвак. Поступово діяльність гуртка набрала організованих форм. До села приїздили направлені управою товариства лектори з виступами на патріотичні теми. Лідери заснували бібліотеку, що розташувалася у Народному домі.⁴² У 1938 р. товариство укомплектувало невелику бібліотеку із 60-ти книг й передплачувало українські часописи: “Рідна школа”, “Батьківщина”, “Шлях молоді”.

Товариство мало свої кошти, зібрані з концертів, колядувань, і за їх рахунок утримувало дитячий садочок. Садочок відвідували 32 українські дитини. Для організації садка Управа зі Львова направила вчительку Ольгу Лотоцьку 1919 р.н. зі Львова. Виховання доросту у дитячому садочку мало велике значення. Наявність дитячого закладу звільняла матерів від догляду за дітьми у гарячі жнива та інші пори року. Дітей виховували у національному дусі - навчали народних традицій, пісень, танців, правилам поведінки тощо. П'ятнадцять дітей с. Стрільківці навчались у приватній народній школі товариства “Рідна школа” (реєстр додається).

До діяльності “Рідної школи”, окрім згаданих людей, були ще причетні Василь Стецько (голова гуртка з 1933 р.), Василь Галяс (1938-1939 рр.), Іван Юзьвак (1934-1938 рр.), о. Іван Харук (1935-1936 рр.), Олекса Палінка, дяк Володимир Олійник, члени товариства: Іван Черсак, Ольга Харук, Петро Калинчук, Петро Сливка, Іван Чорній, Іван Івасюк, Михайло Матлак, Іван Костецький, Петро Зьомчак, Петро Малиник.⁴³

Реєстр учнів с. Стрільківці, які навчались у приватній школі “Рідна школа” у Борщеві: **Галяс-Сабадаш Ганна Василівна (1937-1938 рр.), Галяс Ганна Василівна (1938-1939 рр.), Галяс Іван Дмитрович (1933-1934 рр.), Галяс Мирослав Іванович (1936-1938 рр.), Галяс Петро Михайлович (1937-1939 рр.), Калинчук Дмитро Іванович (1936-1939 рр.), Калинчук Петро Миколайович (1936-1939 рр.), Стецько Гнат Дмитрович (1936-1939 рр.), Стецько Євгенія Михайлівна (1936-1939 рр.), Стецько Михайлина (1934-1937 рр.), Стецько Михайло Іванович (1936-1939 рр.), Стецько Михайло Юрійович (1938-1939 рр.), Сабадаш Микола Васильович (1937-1939 рр.), Шманько Михайло Іванович (1937-1939 рр.), Шманько Петро Іванович (1934-1937 рр.).**

Служили в арміях різних держав

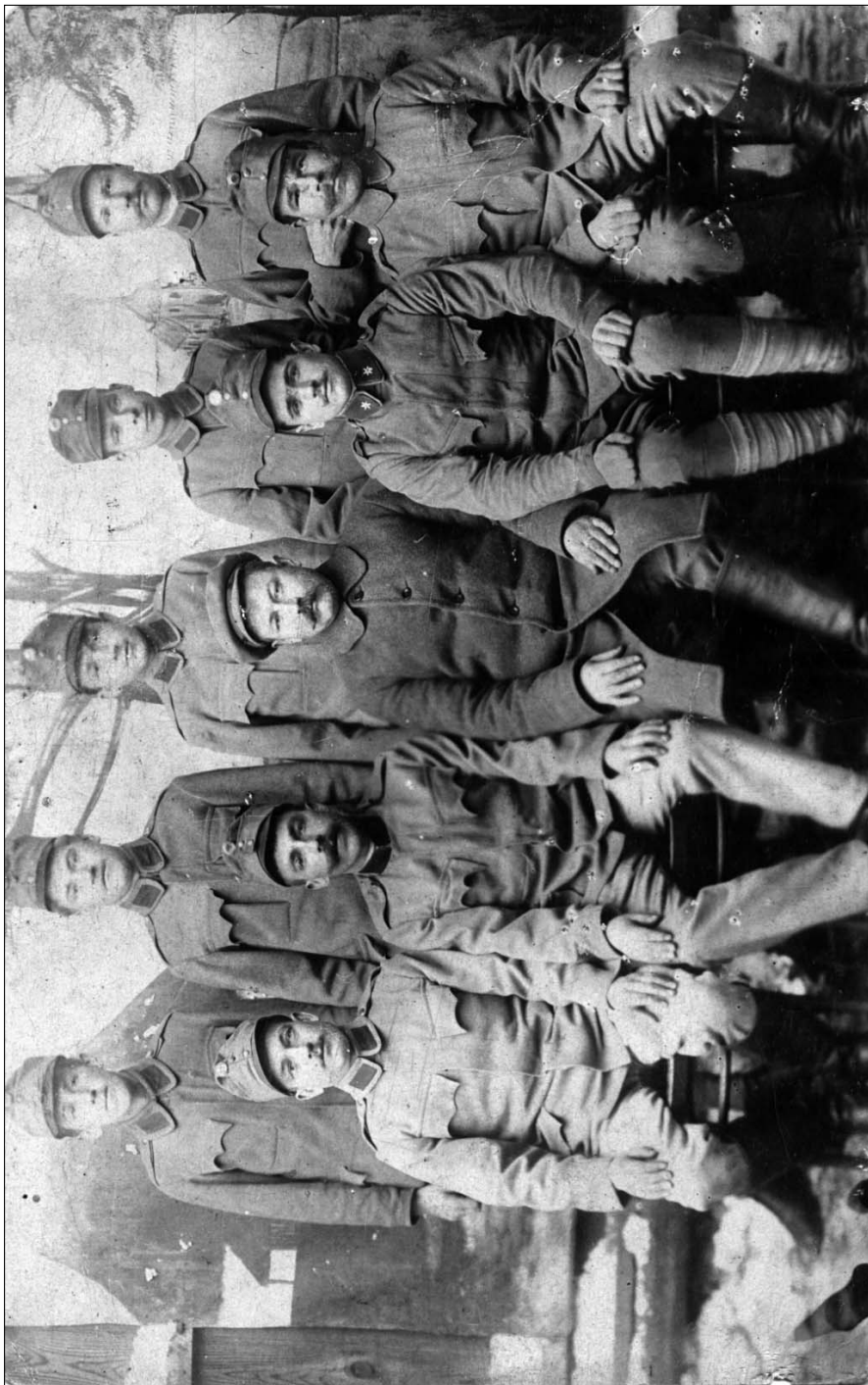

*Вояки австрійської армії.
Зліва направо: Михайло
Чорний, учасник Першої
світової війни. Полонений.
Брав участь у революції
1917 р. в Петербурзі. По-
вернувся в село й помер
1971 р. Другий імовірно
Іван Капуста.*

*Федір Вівчарик під час служ-
би в австрійській армії .*

*Іван Бойко (перший справа),
вояк австрійської армії. В
італійському полоні.*

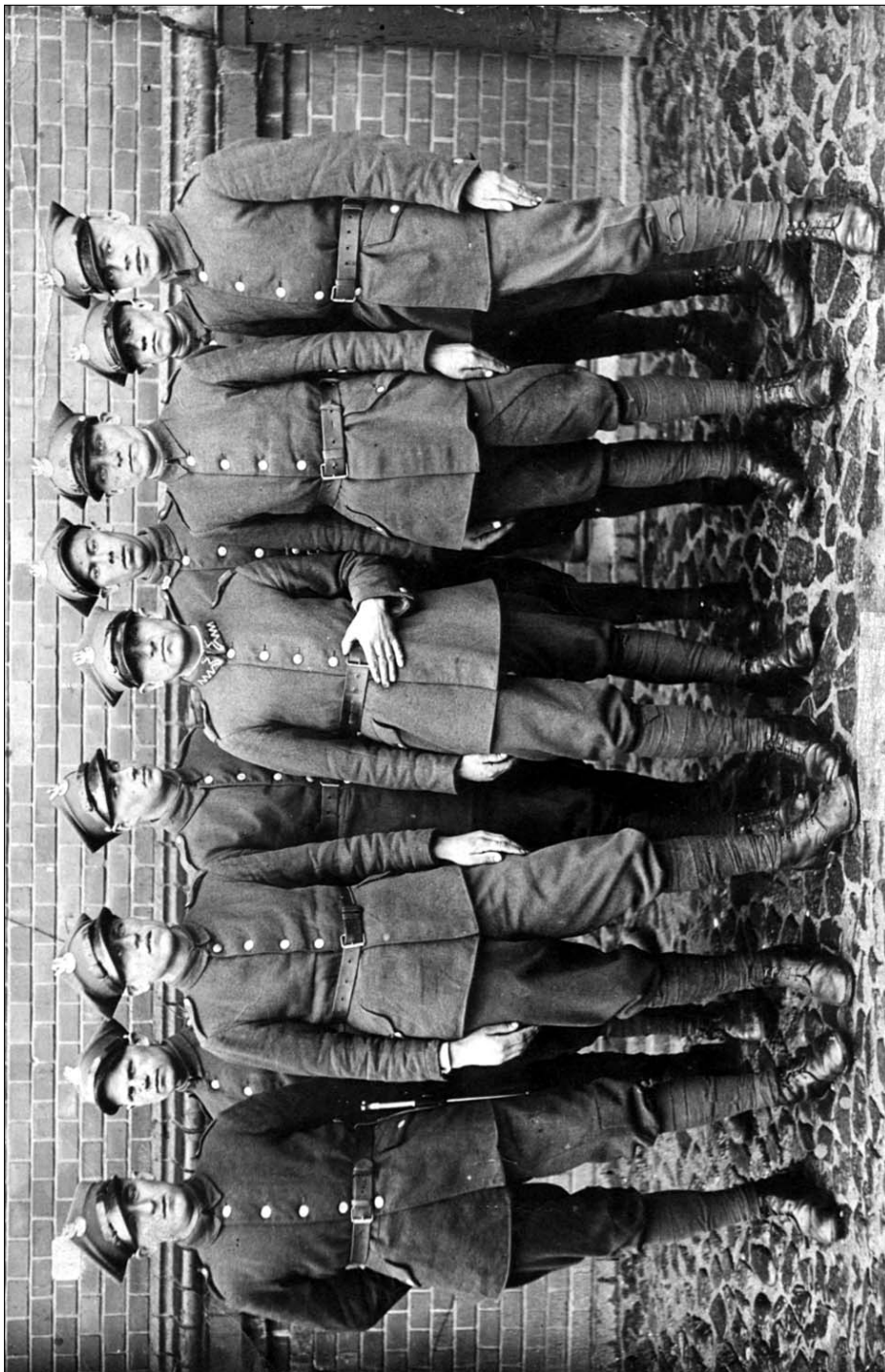
Юрій Януш (у першому ряду зліва), воєк австрійської армії. Чотири роки перебував у російському полоні.

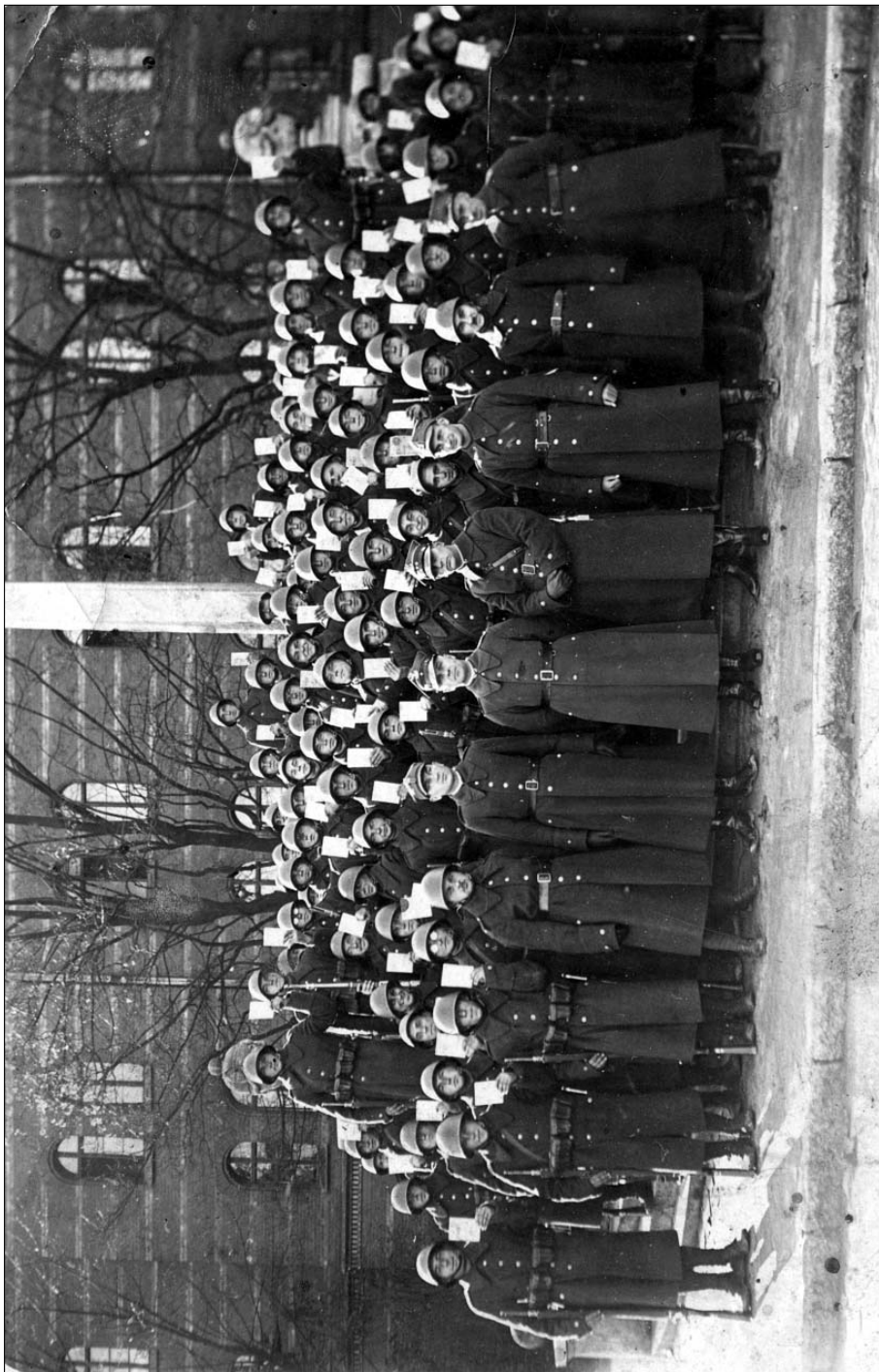
Табір полонених австрійської армії в Італії під час Першої світової війни. Серед них багато українців.

Іван Бойко серед полонених австрійської армії в Італії.

Українці в польській армії. В першому ряду посередні - Михайло Пробіжнанський.

Після присяги у польському війську.

Михайло Пробіжнанський. Н. 1910 р. Воїн польської армії. Сидить у першому ряду. Пізніше служив у дивізії "Галичина".

Дмитро Калинчук серед воїнів польської армії, сидить праворуч.

Григорій Калинчук (в центрі) під час служби в польській кінноті.

Григорій Калинчук під час відпустки з стрільківськими парубками.

Микола Остафійчук (ліворуч) в Червоній армії. 1944 р.

Дмитро Качан (праворуч). Харбін, Китай. 1945 р.

Іван Сабадаш серед радянських солдатів. Карелія, 1945 р.

Проводи покликаних до советської армії.

Тернопільчани на службі в советській армії в Карелофінській РСР, станція Соярве. Перший у 1-му ряду Дмитро Гереш, 1950 р.

*Григорій Чорній,
советський вояк. Служив у
Курську Російської РФСР.*

*Михайло Сенів. Воїн советської армії в
Порт-Артурі Китайської народної рес-
публіки, тимчасово окупованому СРСР.*

*Стрільківчани Петро і Ярослав Вівчарики під час служби у Приморсь-
кому краї РРФСР, 1954.*

*Іван Стадник,
1920 р. н. Загинув
на війні 1944 р.*

*Іван Сабадаш,
Учасник Другої
світової війни.*

*Юрій Чорній, 1923 р. н.,
воjak дивізії "Галичина".
Політв'язень СРСР,
працював у шахті в
Макіївці.*

*Зліва направо: фронтовики Дмитро Чорній, Василь Михалко
з сільським художником Іваном Бобиком.*

Колишні учасники Другої світової війни у складі советської Червоної армії.

Бажали вільної праці

Товариство “Просвіта” дало поштовх до зародження економічних організацій селянства у формі української кооперації, в якій воно черпало знання з колективної праці та вчилася захищати себе від натиску польського і єврейського капіталів. Сільська кооператива у селі називалася “Праця” й розташовувалась у хаті Степана Стецька.⁴⁴

Члени сільської кооперативи сплачували внески, за це отримували право купувати товари за помірну ціну.

У кінці року крамарі підраховували число покупок, найбільш активних покупців чекала нагорода. Українська кооперація тридцятих років сповідувала гасло: **“Свій до свого по своє”**.

Єврейські гендлярі, які тримали у селах свої магазини, шинки, торгували горілкою та іншим крамом, змушені були покидати села й перекочовувати у більш “забиті” в ідейному плані закутини повіту.

Українська кооперація плекала у селянства чесноту праці для себе і для народу, здійснювала різні виховні заходи, кооперативні фестини, давала грошові пожертви на “Рідну школу”, товариства “Просвіта” та інші цілі.

Головою української кооперації у селі тривалий час працював Олекса Палінка. У 1934 р. біля керма сільської кооперації стояли Іван Бойко (заступник голови), Іван Галяс (секретар), Іван Рокочий, Іван Данилюк (скарбник), отець Іван Харук, Іван Костецький, Василь Галяс, Дмитро Чорній (усі члени ревізійної комісії).⁴⁵

З приходом советської влади до Східної Галичини у 1939-1941 рр. українська кооперація зазнала погрому, а її активістів арештували, кинули до в'язниці, багато з яких пропали безвісти або були розстріляні в підвалах уманської НКВС.

Паралельно з українською кооперацією розвивались гуртки “Сільського господаря”. У його лавах плекалась праця українського селянина. “Сільський господар” дбав про культуру праці селянина, розвивав агрономічні знання селян щодо обробітку ґрунту, вирощування тютюну, великої рогатої худоби, овець, птиці, культивування бджільництва та садівництва.

Селяни любили своє товариство, охоче читали газету під однойменною назвою. Передплатники часопису отримували право

страхування худоби. “Сільський господар” Стрілківців був активним учасником різних патріотичних маніфестацій і походів до Борщева.

Селяни учились керувати товариством, набували організаційного фаху. Почергово його очолювали у селі Василь Стецько (1923 р.н.), Олекса Палінка (1933 р.), Іван Стецько (1935-1936 рр.), Дмитро Калинчук (1936-1937 рр.), Іван Данилюк (1937-1938 рр.), Павло Чорній (1939 р.).

У лавах господарського товариства активною діяльністю займалися Василь та Іван Галяси, Іван Капуста, Іван Івасюк, Іван Черсак, Василь Гудз, Василь Матлак, Микола Капуста, Микола Петринчук, Михайло Рокочий, Петро Дичка, Федір Вівчарик, Петро Калинчук, Василь Бицик, Іван Бойко, Дмитро Гранчак.⁴⁶

Слід зазначити, що символом української кооперації був прапор веселкової барви, а духовними патронами “**Віра**”, “**Надія**” і “**Любов**”.

Стояли єдиним фронтом

Після об’єднання розрізнених партій державницького спрямування у Східній Галичині 1925 р. постала нова потужна політична сила - Українське Національно-Демократичне Об’єднання (УНДО).

2 липня 1923 р. делегація Стрілківців брала участь в установчому з’їзді партії у Борщеві. На з’їзді виступив діяч Михайло Струтинський, який виклав програму партії в умовах програних Визвольних Змагань. Оратор наголошував на жертвах галичан в обороні ЗУНР і УНР. Закликав до об’єднання сил, щоб українське питання стало європейською проблемою.⁴⁷

Згодом було створено перший повітовий комітет УНДО на чолі з Андрієм Лунівим. До його складу увійшли о. Антон Казновський, парох с. Глубічок, Петро Гораль, інструктор “Рідної школи”. Був також представник із с. Стрілківці рільник Василь Галяс та інші.⁴⁸

10 червня 1926 р. у містечку Мельниця відбулось остаточне оформлення партії УНДО під голосування отця Олександра Капус-

тинського, вихідця з Буковини. “Мужі довір’я” на зборах обговорили практичні справи щодо створення осередків партії на Мельниччині. У 1926-1927 рр. на Борщівщині заснували партійні гуртки у Борщеві, Вовківцях, Гермаківці, Глибочку, Кудринцях і Озерянах. В інших селах, де ще не було осередків, працювали “мужі довір’я”. У Стрільківцях цією працею займався “муж довір’я” Олекса Палінка.⁴⁹

Стрільківчани були учасниками першого політичного віча УНДО, скликаного 29 червня 1926 р. у Борщеві. На цьому вічі учасники зборів вшанували пам’ять Симона Петлюри, підступно убитого московським агентом. Колишні учасники Визвольних Змагань на прикладах минулої визвольної боротьби закликали присутніх до жертвовної праці. Збори закликали населення краю до опору польському режимові та орієнтації на власні сили.⁵⁰

1928 року мешканці с. Стрільківці брали активну участь у виборах до польського Сейму. У лютому-березні цього року стрільківчани приймали унівських кандидатів у себе в селі. Палкими агітаторами за українських кандидатів виступали отець Іван Харук, Панько Галяс, Василь Стецько та інші.⁵¹

Віче у селі пройшло у надзвичайно патріотичній атмосфері. Оратори говорили про потребу єдності національних сил і в кінці відспівали гімн “Ще не вмерла Україна”.

УНДО стояло на ліберальних позиціях і пропагувала здобуття незалежності мирним шляхом. На жаль, вибори українського депутата від Борщівщини до Сейму у результаті розколу в партії закінчились перемогою польського висуванця.⁵²

Партія УНДП, займаючи центристські позиції, критикувала діяльність підпільної ОУН, але вона носила в основному формальний характер.

Члени ОУН продовжували діяти у громадсько-просвітніх структурах, підзвітних УНДО: “Просвітах”, “Рідній школі”, товариствах “Сокіл”, “Сільський господар”. На партію згодом переорієнтувало свою діяльність товариство “Луг”.

У тридцятих роках УНДО активно захищала політичні й економічні інтереси селян. Голос її провідників сміливо звучав за

справедливу оплату селянської праці, вирощування тютюну, встановлення твердих цін на зерно. Партія протестувала проти польських репресій, провокацій проти селян. У червні 1932 р. ундівські адвокати захищали 11 селян Борщівського і Заліщицького повітів, звинувачених у приналежності до ОУН.⁵³

У рамках діяльності УНДО стрілковці збирали кошти на допомогу біженцям з-під советської дійсності, які переходили річку Збруч і зупинялися на Борщівщині.

7 вересня 1936 р. представники від села взяли участь у протикомуністичному вічі, організованому в Борщеві з нагоди антиукраїнських виступів КПЗУ.

Зібрання ухвалило рішення, які мали доленосне значення для краю. Серед основних пунктів були пропозиції виступити **“проти комуністичної гідри, яка під різними видами наступає на наші землі”**, “стати кріпко під українським національним прапором, бо тільки зорганізований національний фронт у силі знищити цілковито комуністичну небезпеку” та інші ухвалення.⁵⁴

Численні віча та активна політична діяльність сприяла тому, що в громадській раді Стрілковців більшість місць здобули українці.

Стрілковці у рамках УНДО брали активну участь у жіночому русі. Василина Стецько із села працювала у складі “Повітової жіночої секції партії”.

27 серпня 1939 р. активісти села були співучасниками зібрання ундівців у Борщеві, на якому обговорено міжнародні події у Європі, долю Карпатської України.

В останні дні перед приходом більшовицької влади до Східної Галичини Повітовий комітет УНДО очолював отець Семен Гребенюк із с. Більче-Золоте. Червоні його заарештували і за ним слід пропав. У печері УПА біля с. Більче-Золоте повстанці у п'ятдесятих роках написали на одній зі скель “Отець Гребенюк” і це є свідченням того, що партія УНДО зробила багато чого для національного виховання підростаючого покоління.

Працював і помер для Ідеї

У національно-патріотичному вихованні підростаючої генерації села велику роль, як уже згадувалось, відіграли учасники Визвольних Змагань за Державність у 1918-1920 рр. Серед таких людей, що заслуговують вічної пам'яті і вдячності односельчан, - Олекса Палінка, який доклав максимум зусиль щодо заснування і діяльності у селі різних товариств.

Напередодні Першої світової війни його заходами у селі започатковано діяльність товариства "Січ" у рамках якого виховувались юнаки і юнки на ідеалах козаччини та духу свободи.

З 1914-1918 рр. брав участь у світовій війні, а з проголошенням ЗУНР вступив до рідної Української Галицької Армії, з якою пройшов від Львова до Збруча та хресними дорогами Української Народної Республіки. Повернувшись з бойових маршів додому, Олекса Палінка не розчарувався у визвольних ідеалах, а поринув у вир муравлиної праці для прийдешніх поколінь.

Найперше він відновив діяльність читальні "Просвіта" і був її довголітнім головою. Потім взявся за організацію кооперативи, навчаючи людей спільної праці під гаслом: **"Свій до свого по своє"**.

Він же організував у селі гурток "Сільського господаря", до якого записалися усі селяни-рільники, шукаючи захисту і порятунку від нещадної експлуатації селянства польською державою. Далі Олекса заснував гурток "Рідної школи" та відстоював право сільських дітей навчатися у школі рідною мовою. 1936 р. невтомний діяч організував для селян сільську молочарню, куди селяни могли здавати молоко, сметану та отримувати за це гроші.

Олекса Палінка виступив з ініціативою побудови в селі величавого будинку товариства "Просвіта". Селяни його любили і поважали й вибрали до волосної ради у Королівці, якій підпорядковувались Стрільківці, та повітовим радним, де він щиро захищав інтереси селян.

Патріот прагнув, щоб його рідне село зійшло на найвищий щабель культурно-освітнього та ідейного виховання.

На жаль, підірване здоров'я на фронтах Визвольних Змагань пригальмувало активну і цілеспрямовану діяльність борця на духовній ниві. 6 березня 1937 р. на 47-му році життя обірвала-ся його праця для народу. 8 березня відбувся похорон, на який зійшлися тисячі селян, хто знав і працював з померлим для добра людей.

Секретар товариства “Просвіта” Іван Івасюк описав хроніку сумного похорону, в якій розповідає, що з Борщева від різних установ приїхали суддя Воркун, директор повітового Союзу Кооператив і директор районної молочної у Верхняківцях Романівський, інженер-агроном Повітового союзу кооператив і “Сільського господаря” Іван Баглай, лікар Шалавута, урядовець філії товариства “Просвіта” в Борщеві Ласовський та інші.

Померлому принесли десятки вінків. У похороні брало участь три священики, місцевий отець Іван Харук, з Висічки о. Олексій і з Сапогова о. Шешурак. Співав місцевий хор.

На жаль, польська поліція заборонила будь-які промови на честь померлого. Три жандарми супроводжували домовину з ескортом людей аж до могильної ями.

Коли процесія з домовиною померлого минала Народний дім “Просвіти”, голова читальні І. Костецький і голова гуртка “Сільський господар” Д. Калинчук промовили на його адресу лише кілька слів. На могилі отець о. Шешурак сказав також кілька речень релігійного змісту. Більше говорити жандарми заборонили. Хор проспівав “Ой у лузі червона калина похилилася” і люди розійшлися, а поліцаї стояли до тих пір, доки гробар з кількома членами “Лугу” не висипали над могилою невисокий пагорб.⁵⁵

“Хай рідна українська земля, як мати пригорне його білі кості і хай буде йому пером”, - написав на вічну Пам'ять Олексі Палінці секретар товариства “Просвіта” Іван Івасюк. А його життєпис стане прикладом для нас і наступних поколінь стрілків чан, як треба любити народ і працювати для нього. Патріот Олекса Палінка виховав у національному дусі також своїх дітей і вони пішли стопами батька. Дочка Михайлина і син Петро віддали своє життя у боротьбі за волю України в лавах ОУН.
Вічна їм пам'ять!

Олекса Палінка. Громадський і політичний діяч с. Стрілківці і Борцівського п-ту. Помер 6 березня 1937 р. Світлина під час служби в австрійській армії.

Пам'ятна записка
Про покійного Олексія Палінку
Дня 6/III (марта) 1937р. віддійшов на великий снопковий найвидакніший діляк зрадаєння нашого села Чирлико-вця Олексія Палінка в 47 році життя, Від молодих літ тліла в ній іскра освіти і культури, бо ще перед війною его заходом засновано в селі П'яте Віл, вко-рич був довший час провідником (комуніст) де щиро займався вихованням молодіжи на свідомий зрадаєн був на війні від 1914—1918 року на війні Європейській 1918р вступив в бовні ради укр. Армії як підстар-шика, де потернів значно на здоров'ю. Прийшовши з війни рішив відновити ристальню, що за його старанням відновлено, в котрій був довший час головою За його старанням заложено в селі кооперативу, в котрій працював довший час в надзирчій раді пізніше в управі 5 (пять) літ як справник, де своєю щирою працею прикикиса до розбудови коопе-рації (кооперативу) за его старанням засновано в селі Хружотк Вілс. Господаря, его старанням заложено в селі колгосп. Его заходом в лис. 1936 році заснова-но в селі колгосп. За его старанням збудовано в селі величавий діл (Лит. Просвіти) Від війни до ост-ньої хвили життя бу в раді зрадаєвській в послідних роках зістав висраний до 1-ї Полоскої ради в Коро-лівці, де наше село належить, де був також як класк Кооптр. Коопісії, був також довший час в Ду-лі Товітовік радник, де щиро даступав справи всіх зрадаєв з цілого повіту. В кожній установі щиро працював, щоб з них добро плало для класів і зрадаєв, на кожній діяльній мурово даступав своїх зрадаєв. Від стрелів, щоб наше село і взач-ли чкх. навіо на. Культурно-освітнім план. обділи

Пам'ятна записка про життя і похорон Олексія Палінки, складена секретарем т-ва "Просвіта" Іваном Івасюком 10 березня 1937 р.

Похорон Олекси Палітчки. 1937р.

Діти, учасники концерту, 1939 р. У центрі Іван Ориняк. Зліва стоїть Іван Матляк, праворуч - Петро Скоропад. Знищені советською владою.

У космічних символах ноші

Народний костюм, ноша стрілковчан була етнічним знаковим символом, або національним паспортом людини, що містить важливу інформацію про національну ідентичність та еволюцію матеріальної і духовної культури селян від часів трипільської культури.

Основи народної ноші стрілковчан сягали часів родоплеми́нних об'єднань та пізніших часів, як доби Галицько-Волинського королівства, козащини, Речі Посполитої та багатьох іноетнічних впливів, яких зазнало село під час півтисячолітнього поневолення.

Але перш ніж говорити про національний одяг селян, слід згадати про сировину, з якої його виготовляли. Це були рослинні волокна, вовна, шкіра, дерево й метал. Селянський одяг вироблявся вручну, цей процес тривав дуже довго, протягом усього року, і для цих потреб майже у кожній хаті були саморобні ткацькі верстати та допоміжні елементи для виготовлення полотна, переважно конопляного.

Загального поширення набувала сорочка, яка мала традиційний еталонно-білий колір (для цього полотно довго вибілювали на сонці, змочуючи весь час водою), особливості крою та вишитий орнамент для різних вікових категорій чоловіків і жінок (див. світлини). Чорно-червоний узор сорочки виконував оберегові функції, а його розміщення свідчили про намагання захистити тіло від негативних впливів.

У селі існує легенда про походження чорних і темних кольорів на вишиванках. Коли на наші села у пониззях Серету і Збруча часто напали татари, вони винищували чоловіків, а дітей-хлопчиків і дівчаток забирали у ясир. Оплакуючи своїх рідних, дівчата постановили протягом семи поколінь носити жалобу. Тому навіть шлюбні сорочки вишивали чорними нитками. За легендою, наші бабусі і прабабусі були тими останніми поколіннями, які носили жалобні сорочки. Проте слід зазначити, що ХХ століття було не менш трагічне за попередні і цю традицію варто було б продовжити, щоб не розірвати пам'ять народу, і таки продовжили, бо в 50-ті роки ХХ ст. чоловіки, хлопці, дівчата й діти носили чорні вишиванки.

Чоловіки у міжвоєнний період ХХ ст. ходили у білих штанах, у споднях “помках”, англійських галіфе, або “райтках”, дівчата - у темних або кольорових “шелянових” спідницях з фартушками.

Низку важливих функцій в одязі селянина виконували ткані пояси, які заховували важливу етнокультурну інформацію. У селі ця частина одягу називалася “крайкою”.

Пояси виготовлялися з багатим орнаментом, символами- оберегами, відомими ще з праслов'янських часів.

За крайкою господарі часто носили різні дрібні речі: капшук, гроші (золоті, крейцери), тютюн, кресало або запальничку тощо.

Верхній літній одяг складався з маленьких кожушків - “лейбиків” та безрукавок - камізельок, які носили чоловіки, жінки і молодь. Хлопці носили також кожушки червоного кольору, що відрізняло їх від парубків інших сіл.

Крім свого прямого призначення, кожухи вважалися символом урожаю та достатку і в них, як правило, під час весілля благословляли молодих. Також у селі дуже любили носити сардаки, а жінки - так звані “польки”.

Та найбільш символічне навантаження несли головні убори селянства. Головний убір: шапка баранкова, солом'яний капелюх, чорна або кольорова хустка, біла намітка, чепчик в енергетичному плані тісно перепліталися з внутрішнім світом людини та її зачіскою.

Протягом століть дівчата у селі носили довге розплетене волосся; пізніше вони заплітали коси, гладко причісувались, розділяючи волосся проділом по середині. На шиї носили коралі, скляні буси, намиста, виготовлені з австрійських великих монет тощо.

Вивчаючи еволюцію костюма, можна сказати, що ми перегортаємо сторінку історії села як складової частини української нації. Символіка народного одягу стрілковчан передавала з роду в рід християнські уявлення селян, їх моральні та естетичні принципи життя.

У післявоєнний період ХХ століття більшовизм завдав смертельного удару по народній традиції українського одягу. Тисячі української молоді, загнані у сибірські концтабори, були перевдягнуті у невольницьке вбрання. На місцях незмінним одягом колгоспників стала куфайка і гумові, кирзові чоботи або дерев'янки (пі-

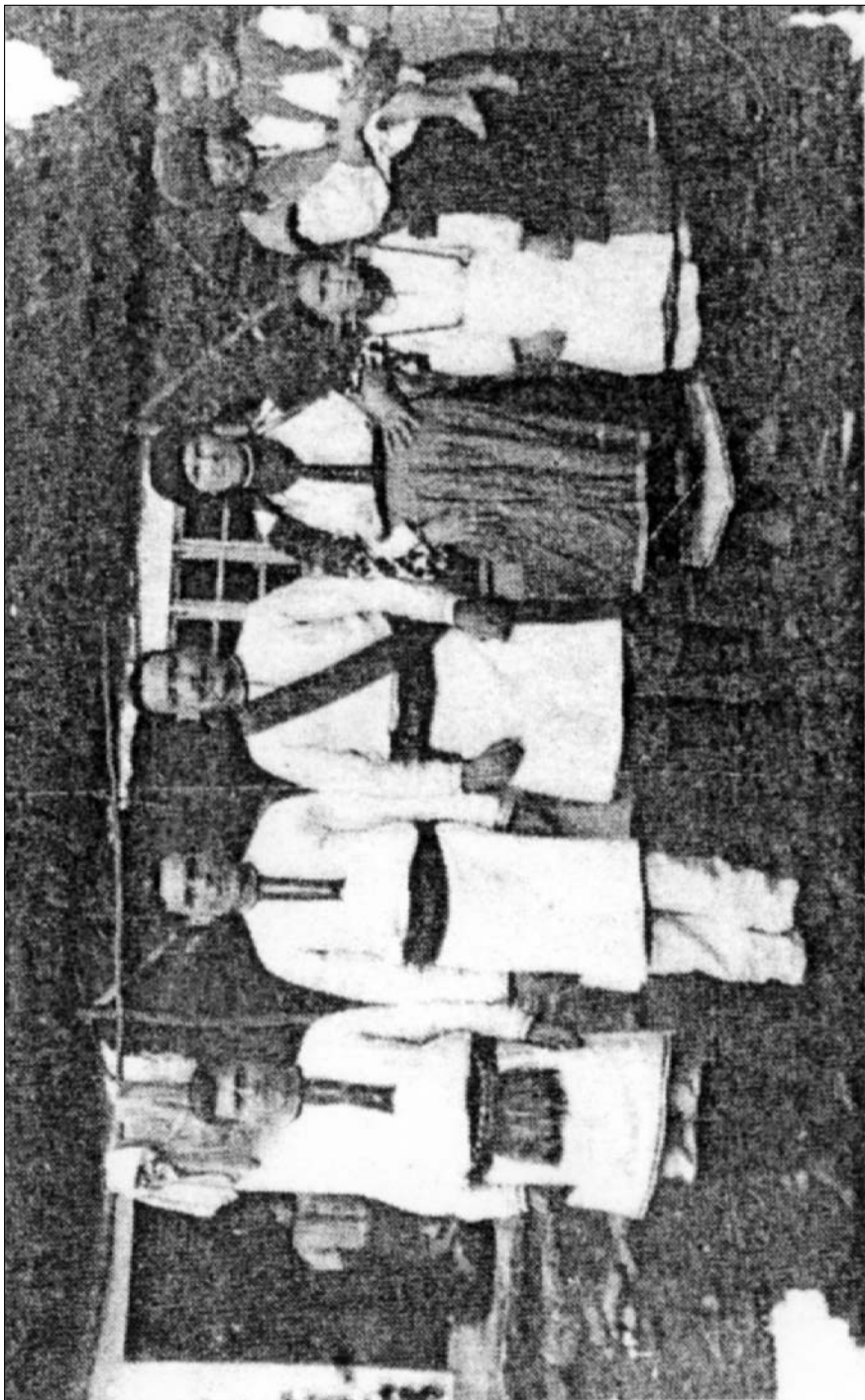
дошва дерев'яна). У шкільної молоді виховували зневажливе ставлення до української вишиванки, що й сьогодні дуже добре відчувається.

Та попри все, національні вишиванки українців відроджуються й оживають заново. І хоч закономірно багато стилізованих компонентів із народного одягу назавжди зникло з побуту села, така ситуація не спричинила автоматичного витіснення з народної пам'яті традиційних уявлень і образів засобами народного одягу.

Ще слід згадати про символіку селянської хати, корені якої слід шукати в будівельних традиціях Київської Русі. Попри всі етнокультурні зміни і трансформації селянська "біла хата" залишається у душі українця найбільш образним символом національної самобутності. Славетний Олександр Довженко писав про селянську хату "як білу, з теплою солом'яною стріхою архітектурну праматір пристанища людського, незалежну, вічновідкриту для всіх".

Українська хата в наших селах, особливо під час війни, коли московити спалювали людські оселі, а також пізніших руйнівних факторів міської культури зазнала суцільних змін. Сьогодні в селі не зустрінемо хати під солом'яною стріхою чи з глиняною долівкою та призьбою. І це закономірний процес в умовах розвитку цивілізації. Однак боляче споглядати, скільки у селі покинутих хат, де колись нуртувало життя і плекались надії.

Родина Скоропада. 30-і роки. Другий ліворуч - Петро Дичка один з перших дослідників печери "Озерна".

*Яків Люлик,
1920 р.*

*Ганна Люлик з дочкою
Стефанією. 30-і роки.*

Сільський парубок і дівчата.

*Ганна Люлик з дочкою
Стефанією. 30-і роки.*

Родина Калинчуків. 30-і роки.

Дмитро Калинчук з дружиною Євдокією і сестрою Марією. Арештований НКВС у ЧА і пропав безвісти.

Марія Галяс з доньками Марією, Ганною, Докією. 30-і роки.

Мати з сином.

Іван Олійник з дружиною Марією. 30-і роки.

Григорій Калинчук з дружиною Марією. 30-і роки. Загинув на фронті 1944-1945 рр.

Ганна Калинчук з синами Іваном та Дмитром.

Родина Івана Шманька, 20-і роки. У центрі маленький Петро Шманько майбутній член ОУН. Розстріляний в Умані.

Стрілковецькі діти.

Бабця з онуками.

Три покоління.

*Ганна Лукаш, Докія Костецька,
Марія Стадник. 30-і роки.*

*Дівчата в народному строї:
Василина Скоропад, Василина
Калинчук, Марія Рокоча. Поч.
30-х років.*

Сім'я 30-х років.

Петро Калинчук, майбутній директор школи з батьками.

Молода пара 30-і роки XX ст.

Молодята.

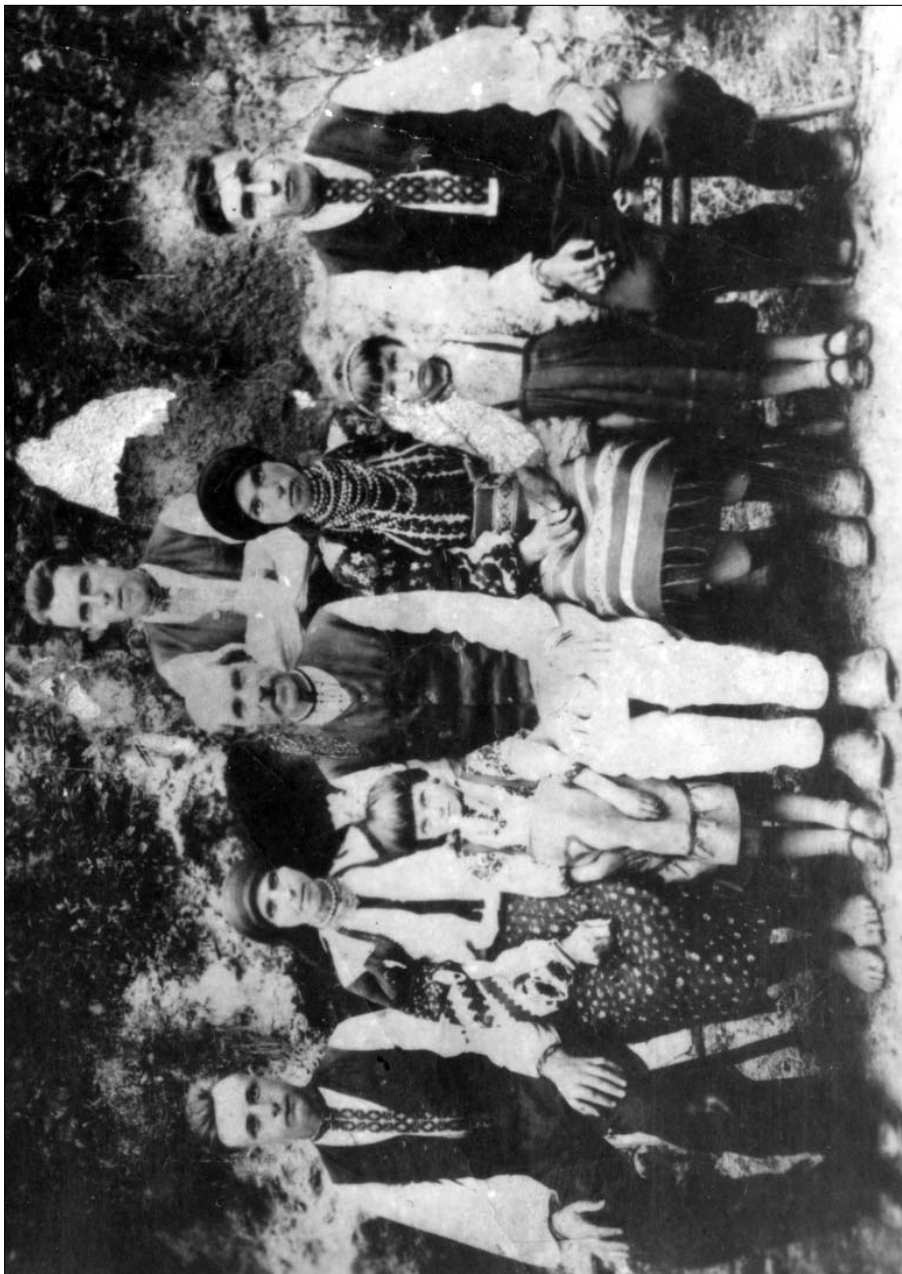
Сім'я, 30-і роки XX ст.

Покоління 30-х років

Другий ліворуч Микола Фещук, с. Черче Рогатинського повіту. 1936 р.

Ліворуч Дмитро Рибайло з родиною, член ОУН. 1935 р.

Микола Калинчук і його син Петро.

Ганна Калинчук і Марія Каліноха.

Сільська молодь. 40-і роки.

Молода пара.

Василина Бойко і Ганна Калинчук.

Біля церкви після шлюбу.

Весілля у Стріліківцях. 30-і роки.

Давне весілля, 1930 р.

Весільна світлина з найближчими родичами молодих.

Весільні гості під капличкою у селі.

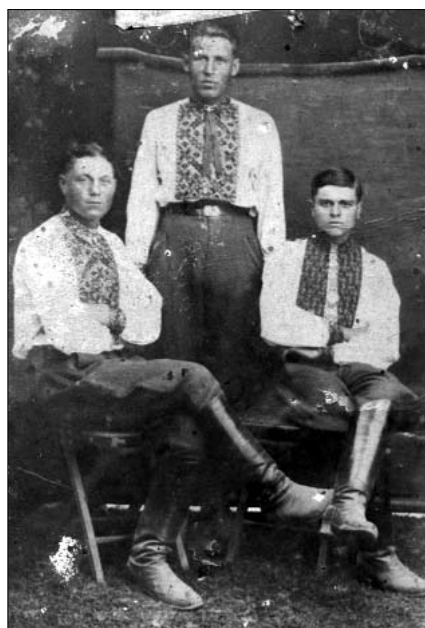
Весілля, 1933 р.

Стрілківські гонодарі. 1940 р.

*Довоєнні парубки. Петро Сливка,
Григорій Лукаш, Іван Стадник.*

*Василь Михалко, Іван
Стадник, Іван Яніцький.*

Дівчата з вулиці "Закоршма".

Стрілківські дівчата 50-х.

Швейна майстерня села. Зліва направо: невідомий, Петро Калинчук, Розалія Чорній, Іван Чорній.

Майстер-кравець Іван Чорній серед односельчан.

Кавалери вулиці "Стрівка". Сидять: Ярослав Калинчук, Павло Стецько (потім проректор ЧДУ), Стоять: Дмитро Бойко, Микола Данилюк, Іван Калинчук.

*Микола
Остафійчук,
служив у ЧА,
його брат
Дмитро служив у
Дивізії «Галичина».*

Стрілківські дівчата в народній одежі 30-х років.

Володимира Бойко після заслання.

*Молодь
60-х років.*

*Малюки Ю. Чорній і Я. Стецько.
Світлив Іван Балан.*

У стрілковецьких сорочках.

Празникові гості.

Шлюб у церкві. Вінчає о. Роман Гриджук, 90-і роки.

Весілля на Сибірі.

Весілля, 1960-ті рр.

Молодий Михайло Черсак з молодою Михайлиною.

Весілля на виселці в Хабаровському краю. Тайга, барак, 1950 р.

Повоєнні парубки.

Весільні брати, 60-ті роки.

*Молода пара.
Василь і Ганна Пробіжанські.*

Молодий з молодою.

Молоді, 1955 р.

Молодята, 1953 р.

*Іван і Володимира
Якубовські., 1962 р.*

Іван і Марія Богуцькі.

Молодята у зимовому одязі.

*Молода Васирина
Сабадаш у весільно-
му вінку, 1946 р.*

*Стрільковецька молода
Стефанія Чорній.*

*Молода Ганна Сливка-
Петришина, 60-ті ро-
ки.*

*Дмитро Романський з Гали-
ною Чорній.*

*Іван Романський з дружиною Галиною.
80-і роки.*

Молода з друзьками просить на весілля. 2000-і роки.

Весільні кухарки - шановані люди у селі.

Сільські музиканти

Музиканти Іван Бицик, Дмитро Качан, Федір Крищук, Іван Глубіш.

Музиканти, проводи до советської армії. 1967 р.

Музиканти Федір Крищук, Іван Бицик.

Музиканти, 1960 р.

Стрілівські музиканти.

Скрипка Івана Бицика, що "співала, говорила і ридала" у його руках.